

บทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกล
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

นุสรา สกลนุกรกิจ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่
มีนาคม 2542

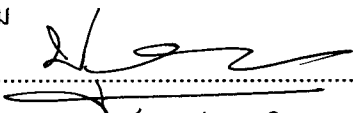
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

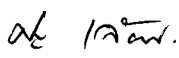
122 7 24

ม.ค. 2542

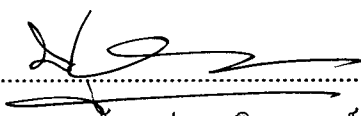
คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
การศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

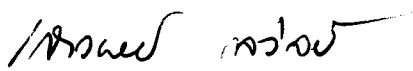

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์)

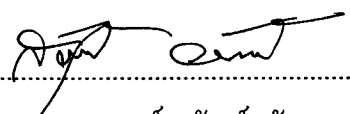

..... กรรมการ
(ดร.ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ)

คณะกรรมการสอบ

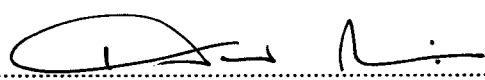

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์)

..... กรรมการ
(ดร.ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เล่ววัลย์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิสาลาภรณ์)

วันที่ 12 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2542

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐมนิกมานนท์ ประธาน และ ดร.ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ช่วยเหลือ แนะนำ ในการวิจัยทุกขั้นตอน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เลวลีย์ และรองศาสตราจารย์สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ได้ให้ข้อทักท้วง ดิฉง และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ทุกท่านที่ให้ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างมากมาแก่วิจัย ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของท่านอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ปรียานุช จริยวิทยานนท์ ดร.ปาน กิมปี และ ดร.บุรพาทิศ พลอยสุวรรณ ที่ได้ให้ความเมตตาเป็นผู้นิเทศคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบคุณครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียน และนักศึกษาทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณอาจารย์ทองจันทร์ กันธิยา คุณกชวรรณ แซ่อ้อ ที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุน และเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา รวมทั้งพี่ ๆ และเพื่อนร่วมงานที่ไม่ได้กล่าวนามในที่นี้

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอขอบคุณความดีและประโยชน์อันเกิดจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นเครื่องบูชาพระคุณแด่คุณแม่แป้น โพธิ์เงิน ผู้ให้กำเนิด ตลอดจนครู อาจารย์ ที่เป็นผู้อบรมสั่งสอน ให้ความรู้ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในทุก ๆ ทาง

ขอขอบคุณ พ.จ.อ.สุรพล สกลนุกรกิจ และขอใจ ดช.ณัฐพงษ์ และ ดช.นฤพนธ์ สกลนุกรกิจ ที่มีความเข้าใจ เห็นใจ และเป็นกำลังใจอย่างดีตลอดมา ทำให้การเรียนและการทำวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

นุสรา สกลนุกรกิจ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	6
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	6
ตัวแปรในการศึกษาค้นคว้า	9
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	10
นิยามศัพท์เฉพาะ	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
การศึกษานอกโรงเรียน	13
การจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่	16
การจัดการเรียนการสอนแบบทางไกล	25
บทบาทหน้าที่ของครูสอนการศึกษาผู้ใหญ่	27
คุณสมบัติและบทบาทของครูประจำกลุ่ม	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
งานวิจัยในประเทศ	31
งานวิจัยในต่างประเทศ	35
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	37
รูปแบบการวิจัย	37
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	37
เครื่องมือในการเก็บข้อมูล	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
การวิเคราะห์ข้อมูล	41

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	42
ระดับความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่ม	43
การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม	48
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป	55
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	60
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	60
พื้นที่ที่ทำการศึกษาค้นคว้า	60
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	60
เนื้อหาของการศึกษาค้นคว้า	61
ตัวแปรสำหรับการศึกษาค้นคว้า	62
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	62
การเก็บรวบรวมข้อมูล	63
การวิเคราะห์ข้อมูล	63
ผลการศึกษาค้นคว้า	64
อภิปรายผล	66
ข้อเสนอแนะของการวิจัย	71
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก	80
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	81
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	88
ภาคผนวก ค แบบสอบถามบทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของ นักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร	90
ประวัติย่อของผู้วิจัย	97

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนโรงเรียนและนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541	7
2	จำนวนกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย	39
3	ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม	42
4	ความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่ม	44
5	ค่าสถิติพื้นฐานและผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่มของนักศึกษาเมื่อจำแนกตามเพศ	49
6	ค่าสถิติพื้นฐานระดับความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่มของนักศึกษาเมื่อจำแนกตามอายุ	50
7	ผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคิดเห็นของนักศึกษาเมื่อจำแนกตามอายุ	51
8	ผลการทดสอบระดับความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มเป็นรายคู่ตามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีอายุแตกต่างกัน	53
9	ผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคิดเห็นของนักศึกษาแยกตามลักษณะการประกอบอาชีพ	54
10	ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม	56
11	ข้อเสนอแนะของนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม	58

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ปิระมิดความต้องการขั้นต้นตามทฤษฎีของมาสโลว์	16
2 ขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	38

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม เพราะประชาชนจะมีประสิทธิภาพในการทำงาน และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ตลอดจนเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามได้นั้น ย่อมต้องอาศัยรากฐานทางการศึกษาทั้งสิ้น ดังคำกล่าวของ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ที่ว่า

“การศึกษา คือเครื่องมืออันสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง หรือด้านสังคม และวัฒนธรรม เพราะการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ต้องอาศัยกำลังคนเป็นปัจจัยสำคัญ และกำลังคนจะมีประสิทธิภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา” (ม.ล.ปิ่น มาลากุล. ม.ป.ป.; อ้างอิงมาจาก อารี พุ่มเมืองปัก. 2535 : 2)

ความต้องการทางการศึกษา มิได้หยุดอยู่เพียงการศึกษาในโรงเรียนเท่านั้น ปัจจุบันความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารเจริญรุดหน้าไปอย่างกว้างขวาง การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ สำหรับการดำรงชีวิตอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้การศึกษานอกโรงเรียนจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการชดเชยโอกาส และเสนอทางเลือกใหม่ทางการศึกษาให้กับประชาชน ผู้พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ให้มีการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้มีความรู้กว้างไกล มีวิสัยทัศน์ที่ดี ทันสมัย ตลอดจนนำไปประกอบสัมมาอาชีพได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ในทางปฏิบัติ การจัดการศึกษานอกโรงเรียนก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างทั่วถึง ยังมีประชาชนจำนวนมากไม่สามารถเข้ารับบริการการศึกษาที่จัดให้ได้ อุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ หรืออยู่ในชนบทห่างไกล ดังนั้นการจัดการศึกษานอกโรงเรียนจึงได้อาศัยนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการสื่อสารเข้ามาปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของประชาชน วิธีเรียนแบบทางไกลจึงเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ารับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เพิ่มวุฒิการศึกษาสามัญ นั้น ทางกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดเป็น 3 วิธีเรียนที่ประชาชนสามารถเลือกเรียนได้ตามความเหมาะสมของตน ดังนี้

1. การจัดการศึกษาแบบชั้นเรียน โดยจัดการเรียนการสอนเป็นรูปชั้นเรียนเช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไป ส่วนใหญ่จะจัดในตอนเย็น หรือในวันหยุดสุดสัปดาห์ เรียกว่าโรงเรียนผู้ใหญ่
2. การจัดการศึกษาแบบเรียนด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในเนื้อหาตามหลักสูตรโดยวิธีศึกษาค้นคว้าจากสื่อต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ที่ได้จากการประกอบอาชีพแล้วนำความรู้นั้นมาสอบวัดระดับความรู้ด้วยการสอบเทียบ

3. การจัดการศึกษาแบบทางไกล เป็นวิธีเรียนที่เอื้อต่อผู้เรียนที่ไม่สามารถเข้าชั้นเรียนได้ทุกวัน ใช้เวลาเฉพาะบางส่วนเข้าร่วมกิจกรรมการพบกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหการเรียนทุกหมวดวิชา

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสามัญที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดอยู่ทั้ง 3 รูปแบบนี้ รูปแบบที่ได้รับความนิยมจากประชาชนมากที่สุด และจัดอย่างกว้างขวางที่สุดในขณะนี้ ได้แก่ การจัดการศึกษาแบบทางไกล

วิธีเรียนทางไกลเป็นวิธีเรียนที่ผู้สอนกับผู้เรียนอยู่คนละแห่ง เหมาะสำหรับผู้เรียนที่มีภารกิจและไม่มีเวลาเข้าชั้นเรียนได้ รวมทั้งในกรณีที่ผู้เรียนอยู่ห่างไกลและอาศัยอยู่ในชนบท เมื่อลงทะเบียนกับสถานศึกษาหรือครูประจำกลุ่มแล้ว ก็สามารถศึกษาด้วยตนเองจากสื่อต่าง ๆ เช่น ตำราเรียน คู่มือ แบบฝึกหัด รายการวิทยุ แถบบันทึกเสียง และแบบฝึกหัดได้ตอบทางไปรษณีย์ รวมทั้งรายการโทรทัศน์ การเรียนแบบทางไกล ผู้เรียนจะต้องพบกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมกลุ่มตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง หรืออาจจะจัดให้มีการพบกันตามเวลาที่เหมาะสมโดยมีจำนวนชั่วโมงที่พบกลุ่มไม่น้อยกว่าที่หลักสูตรในแต่ละระดับได้ระบุไว้

สิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียนด้วยวิธีเรียนทางไกลก็คือ สื่อการเรียน ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 3 พวกใหญ่ ๆ ดังนี้ (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา. 2533 : 6)

1. สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อหลักในการเรียน ประกอบด้วยสื่อต่อไปนี้ คือ
 - 1) แบบเรียน เป็นแบบเรียนที่ใช้ตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนประกอบด้วยบทเรียน แบบฝึกหัด โดยผู้เรียนสามารถพิจารณาเลือกใช้ให้ตรงกับวิชาที่ลงทะเบียนในแต่ละภาคเรียน
 - 2) แบบฝึกหัด เป็นแบบฝึกหัดซึ่งรวมอยู่กับแบบเรียนที่ใช้ตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน

3) เอกสารเสริม เป็นเอกสารเพิ่มเติมสำหรับค้นคว้าข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เปลี่ยนแปลง โดยจัดทำขึ้นเพิ่มเติม หรือได้รับจากหน่วยงานเอกชนและหน่วยงานของรัฐ เอกสารเสริมนี้อาจส่งไปไว้ที่แหล่งความรู้หรือห้องสมุดประชาชน

4) ชุดการเรียนรู้ เป็นสื่อเอกสารที่ใช้ศึกษาได้ด้วยตนเอง อาจมีสื่ออื่นประกอบด้วยก็ได้ เช่น แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพ หรือวีดิทัศน์ เป็นต้น

5) ตารางออกอากาศ เป็นตารางที่แสดงเวลา วิชา เรื่องที่ส่งออกอากาศในรายการวิทยุหรือรายการโทรทัศน์ โดยแจกให้นักศึกษาทุกคนตอนลงทะเบียน หรือตอนรับชุดการเรียนรู้ หรือติดประกาศไว้ที่แหล่งความรู้หรือห้องสมุดประชาชน

2. สื่อโสตทัศน์ ประกอบด้วยสื่อต่อไปนี้

1) รายการวิทยุเพื่อการศึกษา เป็นรายการวิทยุที่จัดสำหรับนักศึกษาทางไกลโดยตรง ทำการจัดสรรเวลาออกอากาศสัปดาห์ละ 20 ชั่วโมง ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ มีสถานีเครือข่าย 11 สถานี รัศมีการรับฟังครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 90 ของประเทศ

การฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนการสอนแบบทางไกล รายการที่ออกอากาศส่วนใหญ่เป็นกรณีตัวอย่างเหตุการณ์ที่เป็นจริงในสังคม การออกอากาศได้ใช้วิทยุในส่วนกลางโดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และในส่วนภูมิภาคได้ใช้สถานีวิทยุแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา (เครือข่าย 2) และสถานีวิทยุในท้องถิ่น มีการจัดรายการเพื่อออกอากาศทุกสัปดาห์ ผู้เรียนสามารถทราบระยะเวลาและเนื้อหาที่ออกอากาศจากสถานศึกษาและครูประจำกลุ่มที่ดูแลอยู่

2) แถบบันทึกเสียงรายการวิทยุเพื่อการศึกษา เป็นแถบบันทึกเสียงที่บันทึกรายการวิทยุเพื่อการศึกษาทางไกล โดยส่งแถบบันทึกเสียงไปไว้ที่ศูนย์การเรียนรู้ หรือให้ศูนย์การเรียนรู้ นอกโรงเรียนบริการอัดสำเนาให้แก่นักศึกษาตามที่ต้องการ

3) รายการโทรทัศน์ศึกษา เป็นรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับนักศึกษา ออกอากาศโดยใช้สถานีวิทยุและโทรทัศน์ช่อง 11 สัปดาห์ละ 15 ชั่วโมง โดยมอบหมายให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการผลิตรายการ

4) วีดิทัศน์รายการทางการศึกษา (Video) เป็นแถบบันทึกภาพรายการโทรทัศน์ศึกษา หรือแถบบันทึกภาพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งรายการที่ให้ความรู้และเสริมความรู้ โดยจะส่งไว้ที่ศูนย์การเรียนรู้ หรือจัดบริการหมุนเวียนไปตามศูนย์การเรียนรู้ โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และอาจบริการอัดสำเนาโดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค

5) สไลด์ (Slide) เป็นภาพนิ่งที่ใช้สร้างความรู้ความเข้าใจแก่นักศึกษา จัดหมุนเวียนไปตามกลุ่มผู้เรียน หรือจัดไว้ที่ครูประจำกลุ่ม เพราะสไลด์เป็นสื่อที่สามารถจัดทำประกอบเอกสารสิ่งพิมพ์ หรือแถบเสียงเพื่อใช้ในการสื่อสารถ่ายทอดความรู้

6) ชุดทดลอง/สาริต เป็นอุปกรณ์ เครื่องมือ ชุดการทดลองและสื่อสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องในการทดลอง/สาริต ให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการเรียนวิชาต่าง ๆ โดยจะส่งไปไว้ที่ศูนย์การเรียน หรือหมุนเวียนไปตามกลุ่มผู้เรียนโดยเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค หรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

ในปัจจุบันการใช้สื่อโสตทัศนในการจัดการศึกษาวิธีเรียนทางไกลนั้น ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ในการศึกษาค้นคว้า วิจัยทดลอง พัฒนา ผลิตภัณฑ์สื่อโสตทัศนแก่กลุ่มเป้าหมายและนักศึกษาทางไกล

3. การพบกลุ่ม ผู้เรียนวิธีเรียนทางไกลต้องมาร่วมทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนซึ่งศึกษาจากแบบเรียน ฟังรายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ รวมทั้งการทำแบบฝึกหัด ทั้งนี้ผู้เรียนจะมาร่วมกันแก้ปัญหา โดยใช้กระบวนการคิดเป็น มาแก้ปัญหาและตัดสินใจร่วมกัน มีครูประจำกลุ่มเป็นผู้ประสานงานตามหลักการพบกลุ่มของวิธีเรียนทางไกล ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการพบกลุ่มและลักษณะของการพบกลุ่ม การพบกลุ่มการศึกษาทางไกล ทั้งการพบกลุ่มย่อยและการพบกลุ่มใหญ่

ในทางปฏิบัติ จะเห็นว่าวิธีเรียนทางไกลมีความเหมาะสมแก่ผู้ที่มีภารกิจมาก รวมทั้งผู้ที่อยู่ในชนบททางไกล ที่ไม่สามารถเรียนแบบชั้นเรียนได้ ผู้เรียนทางไกลที่จะต้องขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาและลงทะเบียนเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด แล้วศึกษาจากแบบเรียน ทำแบบฝึกหัด และศึกษาเอกสารต่าง ๆ ด้วยตนเอง รวมถึงการฟังบทเรียนทางวิทยุ การศึกษาจากวีดิทัศน์ และการเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มที่กำหนด การจัดการศึกษาวิธีเรียนทางไกลนี้จึงขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ของตัวผู้เรียนโดยตรง และที่สำคัญยิ่งคือการให้ความช่วยเหลือและชี้แนะจากครูประจำกลุ่ม

ครูประจำกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญวิธีเรียนทางไกล ในฐานะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ คือ ให้ความช่วยเหลือและเป็นที่ปรึกษาในการเรียน ให้คำแนะนำวิธีการเรียน จัดหาสื่อต่าง ๆ มาให้นักศึกษาได้ใช้ รวมทั้งนำความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนโดยผ่านกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อช่วยนักศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ตามความมุ่งหมายของหลักสูตร (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2540 : 39) จะเห็นได้ว่าบทบาทของครูประจำกลุ่ม มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนแบบทางไกล ทั้งนี้เพราะแนวคิดของการศึกษาทางไกล เน้นการเรียนรู้จากสื่อประสมซึ่งมีหลายชนิด

พื้นฐานการศึกษาและลักษณะของผู้เรียนมีความแตกต่างกันมาก ครูประจำกลุ่มซึ่งถูกกำหนดบทบาทให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน จึงเป็นผู้ช่วยเหลือและชี้แนะให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ที่ดีได้

จากการนิเทศและติดตามผลการพบกลุ่มในการจัดการศึกษาทางไกล พบว่าครูประจำกลุ่มยังปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของกรมการศึกษานอกโรงเรียนหลายประการ เป็นต้นว่า ครูประจำกลุ่มแสดงบทบาทเป็นผู้สอนรายวิชา หรือติววิชา เหมือนครูที่สอนหนังสือในระบบโรงเรียน มิได้แสดงบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ หรือการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ซึ่งจะต้องดำเนินการพบกลุ่มแยกต่างหาก เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนได้จริง หากครูประจำกลุ่มให้เหตุผลว่าได้แทรกอยู่ในการพบกลุ่มที่อยู่ในกระบวนการเรียนการสอนเรียบร้อยแล้ว ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนไม่ได้คาดหวังเช่นนั้น สิ่งเหล่านี้คือข้อเท็จจริงที่แสดงว่าครูประจำกลุ่มยังปฏิบัติ หรือแสดงบทบาทให้เป็นไปตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดไว้ไม่ได้ครบถ้วน

ในด้านของนักศึกษาเอง ซึ่งอยู่ในวัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่กลางคน เป็นส่วนมาก เป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการเรียนการสอนโดยตรง เป็นผู้ทำกิจกรรมการเรียน มีความใกล้ชิดกับครูประจำกลุ่มมากที่สุด ย่อมสามารถสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่มได้ดี ว่าพวกเขามีความต้องการที่จะเห็นบทบาทของครูประจำกลุ่มเป็นอย่างไร จึงจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำมาประกอบการพิจารณากำหนดแนวทางในการทำหน้าที่ครูประจำกลุ่มให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาบทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยพิจารณาบทบาทใน 5 ด้าน คือ บทบาทด้านวิชาการ ด้านการแนะแนว ด้านกิจกรรมการพบกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเกี่ยวกับความคาดหวังของนักศึกษา เมื่อจำแนกตามตัวแปรด้านเพศ อายุ อาชีพ
3. เพื่อรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะของนักศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่มตามที่พวกเขาคาดหวัง

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการศึกษาค้นคว้าจะให้ประโยชน์ดังนี้

1. ประโยชน์ในการปฏิบัติ ผลจากการวิจัยครั้งนี้ให้ประโยชน์แก่หน่วยงานสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนโดยตรง ในการนำไปใช้ประกอบการพิจารณารูปแบบและเนื้อหาในการกำหนดบทบาท การพัฒนา และการฝึกอบรมครูประจำกลุ่ม เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ประโยชน์ในด้านวิชาการ จากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนด้วยวิธีเรียนทางไกล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องบทบาทของครูประจำกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การพัฒนางานในด้านนี้ให้มีความชัดเจนและได้ผลดียิ่งขึ้น
3. ประโยชน์ในทางวิจัย เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อขยายผลการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบทบาทครูประจำกลุ่มให้ลึกซึ้ง และกว้างขวางต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ดำเนินการในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ครอบคลุมเขตปฏิบัติการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครทั้ง 4 เขต คือ

1.1 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1 ครอบคลุมพื้นที่ 12 เขตคลองสาน เขตจอมทอง เขตดุสิต เขตธนบุรี เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ เขตบางขุนเทียน เขตบางพลัด เขตภาษีเจริญ เขตราชบุรีบูรณะ เขตหนองแขม และเขตบางแค

1.2 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 2 ครอบคลุมพื้นที่ 7 เขต ได้แก่ เขตดินแดง เขตดุสิต เขตบางรัก เขตปทุมวัน เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตพญาไท และเขตสัมพันธวงศ์

1.3 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 3 ได้แก่ เขตพระโขนง เขตคลองเตย เขตสวนหลวง เขตประเวศ เขตยานนาวา เขตห้วยขวาง เขตบางกะปิ เขตบางคอแหลม เขตลาดพร้าว เขตจตุจักร และเขตวัฒนา

1.4 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 ครอบคลุมพื้นที่ 6 เขต ได้แก่ เขตบึงกุ่ม เขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง เขตหนองจอก เขตบางเขน และเขตดอนเมือง

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรเป้าหมายของการศึกษานี้ เป็นนักศึกษาทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครทั้ง 4 เขต มีจำนวนทั้งสิ้น 35,728 คน ดังมีรายละเอียดในตาราง 1 ต่อไปนี้

ตาราง 1 จำนวนโรงเรียนและนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541

เขต กศน.	พื้นที่เขต กทม.	จำนวนโรงเรียน	จำนวนนักศึกษา
เขต 1	1. คลองสาน	5	700
	2. จอมทอง	6	905
	3. คลิ่งชัน	4	347
	4. ธนบุรี	10	746
	5. บางกอกน้อย	13	564
	6. บางกอกใหญ่	7	1,700
	7. บางขุนเทียน	6	954
	8. บางพลัด	11	896
	9. ภาษีเจริญ	5	846
	10. ราษฎร์บูรณะ	6	937
	11. หนองแขม	3	1,500
	12. บางแค	8	1,246
รวม		84	11,341
เขต 2	1. ดินแดง	8	431
	2. ดุสิต	10	973
	3. บางรัก	9	742
	4. ปทุมวัน	8	624
	5. ป้อมปราบศัตรูพ่าย	14	568
	6. พญาไท	17	547
	7. สัมพันธวงศ์	10	1,301
รวม		76	5,186

ตาราง 1 (ต่อ)

เขต กศน.	พื้นที่เขต กทม.	จำนวนโรงเรียน	จำนวนนักศึกษา
เขต 3	1. พระโขนง	9	1,088
	2. คลองเตย	7	879
	3. สวนหลวง	5	794
	4. ประเวศ	6	1,847
	5. ชานนา	3	1,454
	6. ห้วยขวาง	9	973
	7. บางกะปิ	7	500
	8. บางคอแหลม	9	896
	9. ลาดพร้าว	11	1,506
	10. จตุจักร	9	430
	11. วัฒนา	8	1,467
รวม		53	5,772
เขต 4	1. บึงกุ่ม	11	724
	2. มีนบุรี	14	697
	3. ลาดกระบัง	12	1,100
	4. หนองจอก	15	1,349
	5. บางเขน	12	943
	6. ดอนเมือง	15	2,554
รวม		79	7,367
รวมทั้งหมด		322	35,728

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ บทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกล แบ่งเป็น 5 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้

3.1 บทบาทด้านวิชาการ ได้แก่ บทบาทในการเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนโดยจะต้องคำนึงว่า การสอนผู้ใหญ่ไม่ใช่การสอนหนังสือเท่านั้น แต่จะต้องสอนให้ผู้เรียนเป็น

คนคิดเป็น และสามารถแก้ปัญหาได้ บทบาทในการอำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
แนะนำการใช้สื่อการเรียนต่าง ๆ ตลอดจนการแสวงหาแหล่งความรู้ใหม่อยู่เสมอ

3.2 บทบาทด้านการแนะแนว ได้แก่ การอำนวยความสะดวกกับผู้เรียนในเรื่อง
กิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้นว่าการขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา การลงทะเบียนเรียน การพบกลุ่ม การลง
ทะเบียนเพื่อเทียบโอนวิชาชีพ ตลอดจนแจ้งข่าวคราวในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัด
การเรียนการสอนให้ผู้เรียนทราบ

3.3 บทบาทด้านกิจกรรมการพบกลุ่ม ได้แก่ บทบาทในการจัดให้มีการพบกลุ่มตาม
หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ในการพบกลุ่มนั้นครูประจำกลุ่มทำหน้าที่เป็นผู้ประสาน
งาน จัดให้ผู้เรียนได้มีการอภิปราย พุดคุย และทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อฝึกกระบวนการคิด การแก้ปัญหา
และการตัดสินใจร่วมกัน โดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นตัวช่วยให้ผู้เรียนได้ให้ข้อมูลของผู้เรียนแต่ละ
คนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ในกระบวนการคิด และการตัดสินใจให้ถูกต้องมากที่สุด

3.4 บทบาทด้านการเรียนการสอน ได้แก่ บทบาทเกี่ยวกับการวางแผนในการจัดการ
เรียนการสอน แนวการจัดการเรียนการสอน การรับสมัครนักศึกษา การจัดสถานที่ในการพบกลุ่ม
การสอนเสริม การฝึกงาน ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาจนกระทั่งจบหลักสูตร

3.5 บทบาทด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน บทบาทด้านนี้จะเป็นบทบาทเฉพาะตัวของ
ครูประจำกลุ่มที่จะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน โดยทั่วไปนักศึกษาผู้ใหญ่ไม่ต้องการการบังคับ
หรือต้องอยู่ในกฎเกณฑ์ตายตัว แต่นักศึกษาผู้ใหญ่ต้องการความเป็นตัวของตัวเอง ครูประจำกลุ่มจึง
มีหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะในด้านการเรียน หรือการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้
แสดงความคิดเห็น เพื่อทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าได้ใช้ประสบการณ์ของตนได้อย่างเต็มที่และ
เหมาะสมในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน

ตัวแปรในการศึกษาค้นคว้า

ตัวแปรอิสระ

แบ่งตามข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา โดยพิจารณาใน 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. เพศ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- 1) นักศึกษาเพศชาย
- 2) นักศึกษาเพศหญิง

2. กลุ่มอายุ กำหนดเป็น 3 กลุ่ม คือ
 - 1) กลุ่มอายุน้อย ได้แก่ ผู้ที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี
 - 2) กลุ่มอายุปานกลาง อายุระหว่าง 20-25 ปี
 - 3) กลุ่มอายุมาก อายุ 26 ปีขึ้นไป
3. ลักษณะการประกอบอาชีพ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ
 - 1) มีอาชีพที่มีรายได้แน่นอน
 - 2) ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ

ตัวแปรตาม

ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษา แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ

1. บทบาทด้านวิชาการ
2. บทบาทด้านการแนะแนว
3. บทบาทด้านกิจกรรมการพบกลุ่ม
4. บทบาทด้านการเรียนการสอน
5. บทบาทด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีความคาดหวังในบทบาทของครูประจำกลุ่ม ด้านวิชาการ ด้านการแนะแนว ด้านกิจกรรมการพบกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ในระดับที่แตกต่างกัน
2. นักศึกษาต่างกลุ่มอายุกัน มีความคาดหวังในบทบาทของครูประจำกลุ่ม ด้านวิชาการ ด้านการแนะแนว ด้านกิจกรรมการพบกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ในระดับที่แตกต่างกัน
3. นักศึกษาที่มีลักษณะการประกอบอาชีพต่างกัน มีความคาดหวังในบทบาทของครูประจำกลุ่ม ด้านวิชาการ ด้านการแนะแนว ด้านกิจกรรมการพบกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียนในระดับที่แตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นักศึกษา ในการวิจัยนี้หมายถึง ผู้เรียนการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวิธีเรียนทางไกล ที่ลงทะเบียนเรียนกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 เขต ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541

2. ครูประจำกลุ่ม หมายถึง ครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีเรียนทางไกล ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำหน้าที่และรับผิดชอบในการอำนวยความสะดวกในด้านวิชาการ การแนะแนว การจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียนการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีเรียนทางไกล

3. บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่ครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีเรียนทางไกล จะต้องปฏิบัติตามหน้าที่และความรับผิดชอบด้านวิชาการ ด้านการแนะแนว ด้านการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียนการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีเรียนทางไกล

3.1 บทบาทด้านวิชาการ ได้แก่ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ การนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนมีความรู้ความสามารถในวิชาการแขนงต่าง ๆ อย่างดีพอ

3.2 บทบาทด้านการแนะแนว ได้แก่ การให้คำปรึกษาด้านการเรียน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ การลงทะเบียนเรียนในวิชาที่นักศึกษาสนใจ การเชิญวิทยากรผู้มีความรู้ในเรื่องใหม่ ๆ มาให้ความรู้กับนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

3.3 บทบาทด้านการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ได้แก่ ดำเนินการจัดการพบกลุ่มให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน โดยครูประจำกลุ่มเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการดำเนินการนั้น

3.4 บทบาทด้านการเรียนการสอน ได้แก่ การดำเนินการด้านการเรียนการสอน การแก้ปัญหาการเรียนของนักศึกษาที่ได้ศึกษาด้วยตนเองมาแล้ว เกิดข้อสงสัย การดำเนินการของการเรียนการสอน อาจใช้วิธีสอนหลายวิธี เช่น บรรยาย อภิปราย ใ้ว่าที่ หรือค้นคว้าเพื่อเขียนเป็นรายงาน เป็นต้น

3.5 บทบาทด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ได้แก่ บทบาทที่ครูประจำกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ไม่บังคับหรือตักเตือนตายตัวในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูประจำกลุ่มมีหน้าที่แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา

4. บทบาทที่คาดหวัง หมายถึง พฤติกรรมที่ควรจะเป็น หรือต้องการให้เป็น ของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีเรียนทางไกล เกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบด้านวิชาการ การแนะแนว การจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ตามความคิดเห็นของนักศึกษา

5. ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนักศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีเรียนทางไกล ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวัง ของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีเรียนทางไกล

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้นำเสนอเรียงตามลำดับดังนี้

1. การศึกษานอกโรงเรียน
2. การจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่
3. การจัดการเรียนการสอนแบบทางไกล
4. บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่
5. คุณสมบัติและบทบาทของครูประจำกลุ่ม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานอกโรงเรียน

ความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกไร้พรมแดน ซึ่งเป็นไปอย่างรวดเร็วทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ทำให้มนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อเร่งหาทางปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีการพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศให้รับรู้ รอบรู้ และล่วงรู้ในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนข่าวสารต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง จึงจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันและร่วมมือกับนานาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2538 : 7)

ความต้องการด้านการศึกษาสำหรับประชาชน มิได้หยุดยั้งอยู่เพียงการศึกษาในโรงเรียนเท่านั้น หากจะต้องมีการศึกษาเกิดขึ้นทุกหนทุกแห่งและตลอดเวลา มีความเกี่ยวพันและต่อเนื่องกันตลอดชีวิต (ปฐม นิคมานนท์. 2532 : 109) เพื่อให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนเป็นไปอย่างเสมอภาค และทั่วถึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญทางการศึกษา และคิดว่าจะมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงได้สนับสนุนให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนเข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้นในการเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาที่จะประสานสัมพันธ์กับการศึกษาในโรงเรียนให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิต มีภารกิจหลักในการจัดกิจกรรมเพื่อขยายโอกาสและเสนอทางเลือกใหม่ในการจัดบริการการศึกษาสำหรับประชาชน โดยเสริมคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน สนับสนุนการศึกษาตามอัธยาศัย และเครือข่ายการเรียนรู้ในสังคมเพื่อสานโอกาสในการเรียนรู้

ของประชาชนให้ต่อเนื่องตลอดชีวิต (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2536 : 2 - 3) ด้วยรูปแบบที่หลากหลายและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานให้สามารถสนองความต้องการของประชาชน มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดบริการเพิ่มมากขึ้น

เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบโรงเรียนมีหลากหลาย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนย่อมมีความแตกต่างกันไปตามสภาพปัญหา และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเหล่านั้น การจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนตามแนวการศึกษาตลอดชีวิต จะแบ่งกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม (กรมการศึกษานอกโรงเรียน . 2534 : 10) คือ

1. การศึกษาพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และมีเครื่องมือในการค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม นั่นคือ ต้องอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น เป็นความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสริมสร้างความรู้และทักษะสำหรับการศึกษาต่อเนื่องได้ กิจกรรมการศึกษาพื้นฐาน ได้แก่ การส่งเสริมการรู้หนังสือ การศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา และการจัดการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อขยายโอกาสให้กับผู้พลัดโอกาสได้รับการศึกษาในโรงเรียนให้ได้รับการศึกษาจนถึงระดับภาคบังคับ

จนสามารถคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และสังคมต่อไป

2. การบริการข่าวสารข้อมูล เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติในสังคม ให้กับประชาชนซึ่งได้ผ่านการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานแล้ว ซึ่งอาจดำเนินการด้วยการพัฒนาแหล่งความรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ เช่น การจัดตั้งห้องสมุดประชาชนจังหวัด อำเภอ การสนับสนุนที่อ่านหนังสือ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสศึกษาเพิ่มเติมได้จากแหล่งความรู้ นั้น ๆ

3. การพัฒนาทักษะด้านอาชีพ เป็นการพัฒนาความรู้ให้เกิดความชำนาญ มีทักษะเพื่อการประกอบอาชีพ กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การศึกษาอาชีพตามหลักสูตรระยะสั้น ประกาศนียบัตรอาชีพ (ปอ.) กลุ่มสนใจ และ ปวช.ทางไกล

แม้ว่าในปัจจุบันหลักสูตร และแผนการศึกษานอกโรงเรียนจะปรับเปลี่ยนไปมากแล้วก็ตาม และไม่ว่าจะแบ่งลักษณะของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนออกเป็นข้อย่อย หลากหลายก็ตาม และลักษณะกว้าง ๆ ก็ไม่พ้นการศึกษาทั้ง 3 วง ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน สายสามัญ ได้นำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาปรับปรุงการเรียนการสอน แบ่งการศึกษาออกเป็นระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยจัดให้มีวิธีเรียนซึ่งสามารถเลือกเรียนได้ตามความเหมาะสมและความพร้อมของผู้เรียน โดยแบ่งออกเป็น 3 วิธีเรียน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2538 : 3)

1. วิธีเรียนแบบชั้นเรียน เป็นวิธีเรียนที่นักศึกษาจะต้องเข้าฟังคำบรรยายในชั้นเรียนในตอนเย็น ตั้งแต่วันจันทร์-ศุกร์ ปกติจะเปิดสอนในเวลา 17.00-20.00 น. มักนิยมเรียกกันว่าโรงเรียน

ผู้ใหญ่ นอกจากเข้าชั้นฟังการบรรยายแล้ว ยังต้องมีการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ที่
กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด มีการวัดผลด้วยการทดสอบย่อยระหว่างเรียนเพื่อเก็บคะแนน
สะสม และวัดผลปลายภาคเรียน

2. วิธีเรียนด้วยตนเอง เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาที่มีความสามารถในการศึกษา
ค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูประจำกลุ่มเป็นที่ปรึกษา และให้คำแนะนำ เมื่อถึงเวลาสอบก็มาสอบตาม
สถานที่ที่กำหนด มีการวัดผลเฉพาะปลายภาคเรียนเท่านั้น นิยมเรียกวิธีเรียนนี้ว่าการสอบเทียบ

3. วิธีเรียนทางไกล เป็นวิธีที่สนับสนุนให้ผู้เรียนที่ไม่มีเวลาเข้าชั้นเรียนได้ทุกวัน มี
การพบกลุ่มในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ หรือวันใดวันหนึ่งตามแต่ความต้องการของครูประจำกลุ่มโดย
คำนึงถึงความสะดวกของผู้เรียนเป็นสำคัญ การพบกลุ่มให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กรมการศึกษานอก
โรงเรียนวางไว้ ผู้เรียนจะศึกษาหาความรู้ได้จากชุดวิชา ตำรา เอกสาร ฟังรายการวิทยุตามตาราง
ออกอากาศที่กำหนดหรือศึกษาจากสื่ออื่น ๆ ที่กำหนด เช่น รายการโทรทัศน์ วิทยุทัศน์ ศึกษาค้นคว้า
จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนทำกิจกรรมต่าง ๆ มีการวัดผลระหว่างเรียน มีคะแนนเก็บสะสม
และวัดผลตอนปลายภาคเรียน

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกลนี้จัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้
ที่ต้องการศึกษาหาความรู้ แต่พลาดโอกาสจากการศึกษาต่อในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาต่อใน
ระดับที่สูงขึ้น สามารถที่จะใช้เป็นพื้นฐานหรือเป็นเครื่องมือในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือ
เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น เป็นวิธีเรียนที่เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนที่อยู่ห่างไกล
และมีการปฏิบัติงาน ไม่มีเวลาเรียนในชั้นเรียนเหมือนนักเรียนทั่วไป เพียงแต่ใช้เวลาเพียงบางส่วนใน
การพบกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอน หลังจากที่ได้มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จากตำรา
เรียน หนังสือชุดวิชาต่าง ๆ ที่นักศึกษาสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้แล้วยังมีสื่อต่าง ๆ
ได้แก่ ฟังรายการวิทยุการศึกษา ชมรายการโทรทัศน์ตามตารางออกอากาศที่แจ้งให้ทราบในแต่ละ
ภาคเรียน หรือดูวิทยุทัศน์ตามที่ชุดวิชากำหนดไว้ การพบครูประจำกลุ่มทุกสัปดาห์เพื่อทำกิจกรรมที่
อยู่ในกระบวนการเรียนการสอน และพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

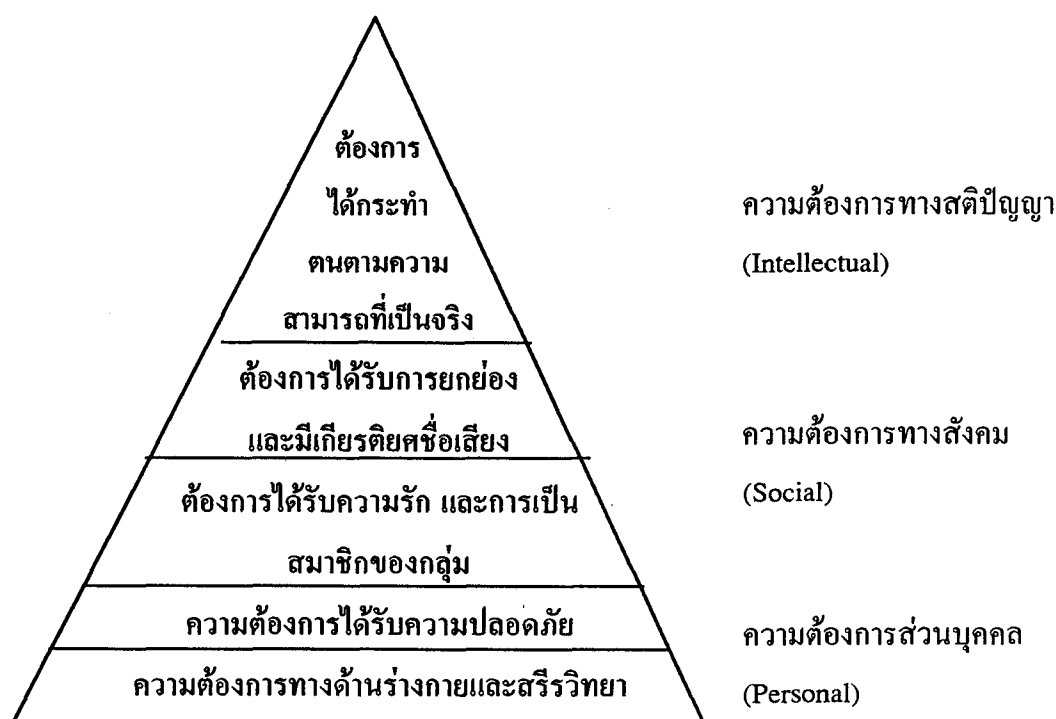
การเรียนทางไกล นอกจากจะใช้วิธีศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากสื่อการเรียนต่าง ๆ แล้ว
ก็ตาม แต่การเรียนดังกล่าวยังถือเป็นเพียงการส่งความรู้จากผู้สอนไปยังผู้เรียนฝ่ายเดียว เมื่อเกิด
ปัญหาหรือข้อสงสัยจากการเรียนจึงไม่สามารถซักถามผู้สอนได้โดยตรงทันที หรือเป็นการสื่อสาร
ทางเดียว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพทางการเรียนที่ไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้นจึงต้องมีการพบกลุ่มเพื่อ
แก้ปัญหาทางด้านการศึกษา ครูประจำกลุ่มจะเป็นผู้ให้คำแนะนำในด้านวิชาการ ตลอดจนแนะแนว
หรือแก้ไขปัญหาอุปสรรคบางประการที่เกิดขึ้น ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน
ช่วยให้วิธีเรียนแบบทางไกลเกิดกระบวนการสื่อสารสองทาง นอกจากนั้นนักศึกษายังมีโอกาส

แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะระหว่างนักศึกษาด้วยกันเอง หรือระหว่างนักศึกษา กับครูประจำกลุ่มก็ตาม ล้วนเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และสามารถนำไปพัฒนาประยุกต์ ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย

การจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่

ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่นั้น มีกระบวนการที่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อน ผู้จัดจำเป็นต้องให้ความสนใจและเข้าใจองค์แท่งเกี่ยวกับจิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อ จะได้ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติบรรลุ วัตถุประสงค์ตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกี่ยวกับเรื่องนี้มีผู้ให้ความคิดเห็นไว้หลาย ประการด้วยกัน ได้แก่

อับบราฮัม เอ็ม มาสโลว์ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2536 : 127 อ้างอิงมาจาก Abraham H. Maslow. n.d.)) ได้กล่าวว่า แรงจูงใจในการที่ผู้ใหญ่จะสนใจใฝ่ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม นั้น เป็นไป ตามความต้องการ โดยแยกออกเป็นลำดับขั้นที่สำคัญ 5 ขั้นด้วยกัน ดังแสดงในภาพประกอบ 1 ต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 ปิระมิดความต้องการขั้นต้นตามทฤษฎีของมาสโลว์

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกายหรือทางสรีรวิทยา เป็นความต้องการที่เป็นความต้องการระดับแรกสุด ได้แก่ อาหาร น้ำ ความต้องการทางเพศ การพักผ่อนหย่อนใจ

ขั้นที่ 2 ความต้องการได้รับความปลอดภัย จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการขั้นที่ 1 ได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะแสวงหาความมั่นคง การป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ถ้าหากไม่ได้รับการตอบสนอง คนเราหาทางหลบหนีไปจากสภาพนั้น ๆ ได้

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและการเข้าเป็นสมาชิกในกลุ่ม เพราะว่าต้องการได้รับความอบอุ่น การยอมรับจากสมาชิก หรือเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ต้องการทราบว่าตนเองมีฐานะอย่างไรในกลุ่มนั้น

ขั้นที่ 4 ความต้องการได้รับการยกย่องในด้านความมีชื่อเสียง และเกียรติยศ ซึ่งหมายถึงลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการได้รับความเคารพ ความเชื่อมั่นอื่น ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกอิสระมีเสรีภาพ และความมีชื่อเสียงในด้านต่าง ๆ

ขั้นที่ 5 ความต้องการได้กระทำตนตามความสามารถที่เป็นจริง เป็นขั้นสุดท้ายของความ ต้องการและเป็นความต้องการสูงสุดของบุคคล เพื่อแสดงถึงสิ่งที่เขามีความสามารถและศักยภาพที่จะกระทำได้

แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์นี้ถือว่าบุคคลจะมีพัฒนาการเรื่อย ๆ ไปตามความต้องการอย่างเป็นลำดับขั้น ถ้าหากไม่สามารถปฏิบัติได้ก็จะเกิดความคับข้องใจในตัวบุคคลนั้น ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ได้อีกด้วย หากเรามีความรู้ถึงความต้องการเช่นนี้แล้ว จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่เป็นไปอย่างถูกต้องตามความต้องการของผู้เรียน ยังประโยชน์ให้การเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นไปอย่างได้ผล และมีประสิทธิภาพ

มัลคอล์ม โนลส์ (Knowles. 1978 : 55-59) ได้กล่าวถึงผู้ใหญ่ซึ่งมีลักษณะเด่นแตกต่างไปจากเด็ก 4 ประการคือ

1. การเข้าใจตนเอง (Self-Concept) ผู้ใหญ่จะมองว่าตัวเองไม่ใช่เด็กอีกต่อไป ผู้ใหญ่จะทำตัวให้ดูมีฐานะใหม่ในสายตาของตนเองและผู้อื่น ว่าเป็นผู้มีความรู้ มีผล รู้จักตัดสินใจได้ด้วยตนเอง และนำตนเองได้ (Self-Directing) นอกจากนี้ยังต้องการให้คนอื่นเห็นว่า เขาสามารถนำตนเองได้ ดังนั้นผู้ใหญ่จึงต้องการให้คนอื่นปฏิบัติต่อตนด้วยความยกย่องนับถือ ให้เขาได้ตัดสินใจด้วยตนเอง และไม่ยอมให้ใครมองเขาว่าเป็นเด็ก ไม่อยากรับคำสั่งให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ หรือไม่ชอบการถูกลงโทษ หรือทำให้ได้รับความอับอาย ผู้ใหญ่ต้องการความเป็นตัวเองและเป็นผู้มีอิสระเสรีภาพ (Autonomous Individuals)

2. ประสบการณ์ผู้ใหญ่ (Experiences) ผู้ใหญ่จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งสะสมมาตั้งแต่เป็นเด็ก ยิ่งเวลานานมากเท่าใดประสบการณ์ก็จะสะสมเพิ่มมากขึ้น ผู้ใหญ่จึงมองตัวเองจากประสบการณ์ และเห็นคุณค่าของประสบการณ์เหล่านั้นด้วย

3. ความพร้อมในการเรียน (Readiness to Learn) เป็นที่ยอมรับกันว่าผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดถ้าได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจและมีความจำเป็นที่จะต้องรู้ ผู้ใหญ่จึงมีความพร้อมในการเรียนรู้มากกว่าเด็ก ฉะนั้นสิ่งที่สอนจึงต้องเป็นสิ่งที่ตนสนใจและตรงกับความต้องการของเขาในขณะนั้น หรือในขณะที่เขามีความพร้อมอยู่

4. การเห็นคุณค่าของเวลา (Time Perspectives) ผู้ใหญ่มาเรียนหนังสือเพื่อให้ได้ความรู้และความสามารถนำไปใช้ได้ทันที จึงมองเห็นคุณค่าด้านเวลาแตกต่างไปจากเด็ก เพราะเด็กเรียนเพื่อสะสมความรู้ หรือนั่นในเรื่องเนื้อหา (Subject-Centred) ส่วนผู้ใหญ่เรียนเพื่อนำความรู้ไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน หรือนั่นเรื่องปัญหา (Problem-Centred)

โรเจอร์ ได้กล่าวถึงคุณสมบัติที่เป็นลักษณะของนักศึกษาผู้ใหญ่ 7 ประการ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2536 : 9; อ้างอิงมาจาก Rogers, A. n.d.) ได้แก่

1. นักศึกษาผู้ใหญ่โดยคำจำกัดความ ผู้ใหญ่เป็นบุคคลที่มีความต้องการจะพัฒนาเพื่อความก้าวหน้า จึงต้องการสนองศักยภาพส่วนตนให้มีความทัดเทียมกับคนอื่น ๆ ในสังคม นอกจากนั้นยังต้องการได้รับความเป็นอิสระ และเสรีภาพเพิ่มมากขึ้น นักศึกษาผู้ใหญ่ส่วนมากเป็นบุคคลที่กำลังเข้าสู่วุฒิภาวะ ดังนั้นในการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่จึงควรสนับสนุนพัฒนาการเหล่านี้ โดยเฉพาะให้เกิดความเป็นตัวของตัวเองตามที่ปรารถนา

นักศึกษาผู้ใหญ่บางคนที่กลับเข้าสู่ชั้นเรียนใหม่อีกครั้งภายหลังที่ได้เลิกเรียนไปแล้วเป็นเวลานาน มักจะคาดคิดว่าตัวเองจะถูกสอนและต้องปฏิบัติตัวอย่างเด็กนักเรียนอีกเป็นแน่ ซึ่งความคิดที่ว่าจะถูกสอน ในบางครั้งอาจรุนแรงมากจนบางครั้งกลายเป็นการต่อต้าน และก่อให้เกิดปัญหา อุปสรรคในการเรียนได้ แต่สำหรับนักศึกษาที่จัดได้ว่ามีความสุข และความพอใจในการกลับเข้ามาเรียนใหม่นั้น ส่วนมากยังพบได้ว่าจะมีลักษณะเป็นผู้เรียนที่เจียว และวางแผน คือ รับฟังเพียงอย่างเดียว

2. นักศึกษาเป็นผู้ที่อยู่ในกระบวนการเจริญงอกงามอย่างต่อเนื่อง นักศึกษาผู้ใหญ่ส่วนมากอยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ดังนั้น จึงอยู่ในช่วงของการเจริญเติบโต และพัฒนาการยังเป็นไปอย่างต่อเนื่องมิได้หยุดนิ่ง ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ สติปัญญา และจิตใจ ความสนใจที่มีต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม การพัฒนาของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ครูผู้สอนผู้ใหญ่ควรให้ความสนใจในกระบวนการเติบโตของนักศึกษาจนหาทางส่งเสริมให้พวกเขามีความกระตือรือร้นต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

3. นักศึกษาได้นำประสบการณ์และค่านิยมติดตัวมาด้วย นักศึกษาผู้ใหญ่แต่ละคนจะนำเอาประสบการณ์ติดตัวเขามาด้วยจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับภาระหน้าที่ซึ่งเขาปฏิบัติอยู่ นอกจากนั้นพวกเขายังมีความเชื่อถือ ความศรัทธา และค่านิยมทางสังคมอื่นรวมอยู่ด้วย ได้แก่ ทัศนคติในบางสิ่งบางอย่าง ความรู้สึกอคติและความลำเอียง ตลอดจนอารมณ์อื่น ๆ อีกมากมาย ผู้สอนผู้ใหญ่ควรเอาใจใส่เกี่ยวกับประสบการณ์และค่านิยมในตัวนักศึกษาด้วย

4. นักศึกษาเข้ามาเรียนด้วยความตั้งใจหลาย ๆ ประการ นักศึกษาผู้ใหญ่เข้าสู่กิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ เพราะว่ามีความต้องการ 2 ด้าน คือ

ประการแรก นักศึกษาเข้ามาเรียนโดยมิได้มีความต้องการอย่างแท้จริง โดยเฉพาะกิจกรรมด้านอาชีพ และการมีงานทำ นักศึกษาอาจจะไม่ได้มีความต้องการเลย หรืออาจมีความต้องการเพียงเล็กน้อย ผู้สอนจึงควรมีการพูดคุยกับนักศึกษาผู้ใหญ่โดยตรง

ประการที่สอง เหตุผลที่นักศึกษายกกับใครในบางครั้งอาจไม่ใช่เหตุผลที่แท้จริงเสมอไป ทั้งนี้เพราะว่าเหตุผลดังกล่าวอาจไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เลย แต่อาจไปสัมพันธ์สอดคล้องกับความต้องการทางด้านสังคม เช่นความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมรอบข้าง ต้องการรู้จักผู้คนเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

5. นักศึกษามีความคาดหวังเฉพาะตัวแตกต่างกัน นักศึกษาผู้ใหญ่ที่เข้ามาเรียนนั้นล้วนมีความคาดหวังของแต่ละคนแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์จากโรงเรียนเดิม ตลอดจนการศึกษาซึ่งได้รับภายหลังออกจากโรงเรียนแล้ว โดยนักศึกษาบางคนมีความพอใจกับประสบการณ์ของโรงเรียนเก่า ในทางตรงกันข้ามผู้ใหญ่บางคนกลับไม่มีโอกาสเช่นนั้น อย่างไรก็ตาม นักศึกษาส่วนมากมักจะคาดหมายว่าการศึกษาผู้ใหญ่คงจะเหมือน ๆ กับการศึกษาในโรงเรียนที่เขาเคยพบมาในอดีต นักศึกษามักจะคาดหวังว่าเขาจะได้รับคำสั่งสอนทุก ๆ อย่าง จากครูซึ่งเป็นผู้รอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง

6. นักศึกษาผู้ใหญ่มีความสนใจหลายด้านที่ต้องทำไปพร้อมกัน กิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่มักเป็นเป็นกิจกรรมที่ได้รับความสนใจเป็นลำดับรองลงมา เพราะนักศึกษาผู้ใหญ่ยังต้องคำนึงถึงหน้าที่หรืองานประจำที่เขาอยู่ ได้แก่ภารกิจทางครอบครัว กิจกรรมทางด้านสังคม ซึ่งนักศึกษาผู้ใหญ่ไม่สามารถแยกตนเองออกจากสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือพื้นฐานเดิมก่อนมาเรียนได้

7. นักศึกษาผู้ใหญ่มีรูปแบบการเรียนรู้เป็นของตัวเองอยู่แล้ว แบบแผนในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จะอยู่ในลักษณะทางกระบวนการต่อเนื่องในการเรียนรู้ตลอดชีวิต นักศึกษาแต่ละคนได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้เป็นของตนเองไว้เรียบร้อยแล้ว รูปแบบในการเรียนรู้ของนักศึกษามีลักษณะแตกต่างกันออกไปหลายลักษณะ ครูผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่จะต้องมีความสนใจในเรื่องนี้

เพราะเป็นรูปแบบและวิธีการเรียนที่แตกต่างกันในกลุ่มนักศึกษาผู้ใหญ่ ผู้สอนจึงควรต้องทบทวน ปรับปรุงวิธีการให้มีความเหมาะสมด้วย

เชิขรศรี วิวิธสิริ (2530 : 100) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับลักษณะของผู้ใหญ่ว่า เนื่องจาก ลักษณะธรรมชาติของผู้ใหญ่แตกต่างจากเด็กดั่งที่ทราบกันมาแล้ว ดังนั้น นักศึกษาผู้ใหญ่จึงมี ลักษณะที่แตกต่างจากเด็กนักเรียนด้วย ซึ่งโดยทั่วไปนักศึกษาผู้ใหญ่จะมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. มีความแตกต่างระหว่างบุคคลมากมายหลายแบบ
2. มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนในการมาเรียนแตกต่างกัน
3. มีประสบการณ์ที่จะนำมาใช้ในการเรียนรู้แตกต่างกัน
4. มาเรียนด้วยความสมัครใจและมีความสนใจนาน
5. มีความสนใจมากในสิ่งที่เขาพอใจและมีความต้องการ
6. ต้องใช้เวลามากในการปรับตัว และสร้างความคุ้นเคยสนิทสนมระหว่างเพื่อน ๆ
7. มีความสัมพันธ์แบบเพื่อนกับครู
8. ชอบทำตามความเคยชินที่ปฏิบัติมา
9. ชอบการแนะนำมากกว่าการถูกสอน ต้องการที่จะนำตนเองมากกว่าที่จะให้ผู้อื่น

บงการ

10. ต้องการคำยกย่องชมเชย หรือสนับสนุนด้านกำลังใจมากกว่าการตำหนิหรือลงโทษ
11. ชอบการปฏิบัติที่มีความจริงใจและปรารถนาดี รักความยุติธรรม และความมีเหตุผล
12. มีภารกิจและความรับผิดชอบในชีวิตมาก ทั้งต้องปฏิบัติภารกิจนั้นด้วยตนเองเป็น

ส่วนใหญ่

13. มีความวิตกกังวล และตึงเครียดมากกว่าเด็ก รวมทั้งความเหนื่อยล้าที่ต้องทำงานมา

ทั้งวัน

14. สมรรถภาพทางกายลดน้อยลงเพราะเสื่อมลงตามวัย ทำให้ต้องใช้เวลาค่อยได้หรือปฏิบัติมาก รวมถึงประสบการณ์เดิมสอนให้ต้องระมัดระวังด้วย การกระทำใด ๆ จึงช้าลง

15. ผู้ที่เคยหยุดเรียนกลางคัน (Drop-Out) มักมองตนเองว่ามีความสามารถทางการเรียนต่ำ

ปฐม นิคมานนท์ (2532 : 134) ได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาว่า การศึกษาเป็น กระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพทุกด้านของบุคคล ได้แก่ ด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคม อาชีพ เศรษฐกิจ ด้านการเป็นพลเมืองดี และแง่มุมต่าง ๆ ของชีวิต ดังนั้นการจัดการศึกษาปัจจุบัน ในนานาประเทศ รวมทั้งประเทศไทย จึงยึดแนวการจัดการศึกษาตลอดชีวิต (life-long education) เป็นหลักสำคัญ

โดยทั่วไปจะพิจารณาการศึกษาตลอดชีวิตใน 2 ลักษณะ คือ ประการแรกมองการศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต จะต้องช่วยให้บุคคลมีโอกาสศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เกิดจนตาย ประการที่สอง มองว่าการศึกษา มีลักษณะบูรณาการ นั่นคือ เป็นการประสมประสานกิจกรรมการเรียนรู้ทุกอย่างทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการเข้าด้วยกัน รวมทั้งการประสมประสานกิจกรรมทุกอย่างในชีวิตให้เกิดความพอดีเพื่อบุคคลได้พัฒนาไปสู่ความสุขความเจริญทั้งในส่วนบุคคลและสังคมโดยรวม

แม้ว่าจะแบ่งแยกการศึกษาออกเป็น 3 ระบบคือ ในระบบโรงเรียน นอกระบบ และการศึกษาไม่เป็นทางการ แต่ในทางปฏิบัตินั้นได้พยายามให้ทั้ง 3 ระบบนี้มีความเกื้อกูลกันและให้ความสัมพันธ์กันมากที่สุด เพื่อช่วยให้บุคคลได้รับการศึกษา และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ถึงแม้สังคมจะยอมรับความสำคัญของการศึกษาทั้ง 3 ระบบก็ตาม ในทางปฏิบัติไม่ว่ายุคสมัยใดยังคงให้การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นหลักอยู่ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงเป็นส่วนช่วยเสริมเติมเต็ม เพื่อช่วยให้บุคคลได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ การศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นรูปแบบมาตรฐานในการให้การศึกษาแก่ประชาชน เป็นการให้ความรู้พื้นฐาน ให้ความรู้กลาง ๆ หรือหลักเกณฑ์อย่างกว้าง ๆ เพื่อเตรียมเยาวชนสำหรับที่จะไปเผชิญชีวิตจริง ทั้งในโลกแห่งการดำรงชีวิตและโลกแห่งการทำงาน หน้าที่หลักของการศึกษาในระบบโรงเรียน แยกออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่ง เป็นการให้ความรู้ความสามารถพื้นฐานเพื่อเตรียมบุคคลให้เป็นคนดี หรือเป็นพลเมืองดีของประเทศ และส่วนที่สอง การศึกษาในระบบโรงเรียนจะให้ความรู้ ความสามารถด้านอาชีพ หรือเป็นเครื่องมือที่จะใช้ทำมาหากินต่อไป

การศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น มีส่วนสำคัญในการที่จะช่วยเสริมเติมเต็มจากการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยจะทำหน้าที่ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. เตรียมตัวเด็กก่อนที่จะเข้าโรงเรียน การจัดการศึกษาในลักษณะเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียนนี้ถือเป็นภารกิจของการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยอาจจัดในรูปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล สถานเลี้ยงดูเด็ก เป็นต้น
2. ดำเนินการควบคู่ไปกับการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมเยาวชน การฝึกอาชีพสำหรับเยาวชน กิจกรรมฝึกอบรมสำหรับหนุ่มสาว เป็นต้น
3. การจัดการศึกษาเพื่อชดเชยหรือทดแทนสำหรับผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน เช่น จัดการสอนผู้ใหญ่ให้อ่านออกเขียนได้ การสอนเพื่อสอบเทียบในระดับต่าง ๆ ในรูปของการฝึกอบรม การประชุมสัมมนา การจัดการศึกษาแบบทางไกล เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการศึกษาเพียงในระบบโรงเรียนนั้นย่อมไม่เพียงพออีกต่อไป สำหรับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการที่จะพัฒนาคุณภาพของประชากร การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงถือเป็นทางเลือกสำคัญสำหรับประชากรผู้พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาศักยภาพการทำงาน ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร กิจกรรมหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาระบบโรงเรียนกับนอกระบบโรงเรียน ดังตัวอย่างเช่น

1. การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อรับประกาศนียบัตรเทียบเท่าการศึกษาในระบบโรงเรียนในระดับต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับต่าง ๆ ขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ใหญ่ได้เรียนในยามว่างเพื่อเพิ่มวิทยฐานะเทียบเท่าชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งในประเภทชั้นเรียน ตนเอง และวิธีเรียนแบบทางไกล นอกจากนี้ การศึกษานอกระบบโรงเรียนยังเปิดโอกาสให้ผู้พลาดโอกาสจากการศึกษาในระบบโรงเรียนได้เพิ่มคุณวุฒิทางการศึกษาของผู้เรียน อันจะเป็นพื้นฐานในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้อีกด้วย

2. การให้บริการในรูปของการศึกษาต่อเนื่อง หรือการส่งเสริมการศึกษาเป็นบริการของสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันระดับอุดมศึกษา เช่น วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยหน้าที่หลักของสถาบันเหล่านี้จะให้บริการแก่นิสิตและนักศึกษาของตน ในขณะที่เดียวกันก็ขยายบริการไปให้แก่ประชาชนและชุมชนภายนอกด้วย เช่น จัดการฝึกอบรมในสาขาวิชาที่สถาบันแห่งนั้นทำการสอน เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้าไปเรียนหรือใช้บริการต่าง ๆ ที่มีการสนับสนุนทางวิชาการแก่องค์กร ชุมชน และหน่วยงานภายนอก แสดงว่าสถาบันการศึกษาแม้มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน แต่ภารกิจสำคัญอีกประการหนึ่งคือการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมภายนอก นั่นคือภารกิจด้านการศึกษานอกระบบ อันแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาระบบโรงเรียนกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั่นเอง

3. การนำเทคโนโลยีและสื่อต่าง ๆ มาใช้ในการให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยจะเห็นว่านักเรียนในปัจจุบันไม่จำเป็นต้องเรียนโดยตรงกับครูเท่านั้น ยังสามารถเรียนจากสื่อต่าง ๆ ได้อีกด้วย เช่น เรียนจากวิทยุ จากโทรทัศน์ รวมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ การนำสื่อต่าง ๆ มาใช้เพื่อการศึกษานี้เองช่วยให้ประชาชนมีโอกาสเรียนรู้ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ดังนั้นไม่ว่าจะได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือการมาเพิ่มเติมกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ล้วนเป็นโอกาสให้ได้รับการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลสืบเนื่องให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการพัฒนาสังคมโดยรวมได้ในที่สุด

สำหรับลักษณะในการเรียนการสอนสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ นั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้สรุปไว้ดังนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2525 : 63)

1. การสอนผู้ใหญ่ไม่ใช่สอนหนังสือเท่านั้น แต่เป็นการสอนคนให้คิดเป็น มีเหตุผล และสามารถแก้ปัญหาได้
2. บทบาทของครูจะเป็นผู้แนะนำ แนะนำ ไม่ชี้นำ
3. ครูเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนการสอน
4. ครูจะต้องคำนึงเสมอว่า การสอนที่ดีเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางมากกว่า กระบวนการสื่อสารทางเดียว ซึ่งผู้สอนจะต้องตระหนักว่า การฟังอย่างเดียวยุติเรียนย่อมได้รับผลการสอนไม่สมบูรณ์ ผู้เรียนจะไม่สามารถจดจำรายละเอียดได้ทั้งหมด หรือถ้าพอจะจำได้ก็ย่อมเกิดความสับสนบ้าง

การสอนทักษะถ้าจะให้ได้ผลจะต้องเป็นกระบวนการสื่อสารสองทาง คือการสาธิตให้ดู และบรรยายประกอบ แล้วให้ผู้เรียนลงมือกระทำจริงจึงจะเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ สำหรับการสอนผู้ใหญ่มีหลายวิธีที่ใช้คือ การสอนแบบสืบสวนสอบสวน การสอนแบบจุดประกาย การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ การสอนแบบบรรยาย การสอนให้เกิดแนวความคิดรวบยอด ฯลฯ ทั้งนี้ ไม่มีวิธีใดวิธีหนึ่งที่จะสามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ทักษะสติปัญญา และเจตคติ ได้อย่างสมบูรณ์ จำเป็นต้องใช้วิธีสอนหลายแบบเข้าประสมประสานกันจึงจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้ง 3 ด้านได้

โมฮัมหมัด อับดุล กาเดร์ ได้นำเสนอหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไว้ดังนี้ (โมฮัมหมัด อับดุล กาเดร์. 2520; อ้างอิงมาจาก Aker. 1974)

1. ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดี ถ้าหากเขามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เช่น การร่วมทำงานเป็นกลุ่ม การอภิปราย จะช่วยให้เกิดความก้าวหน้าในการเรียนได้มาก
2. จัดอุปกรณ์การสอน หนังสือเรียน ให้เหมาะสมที่จะช่วยให้ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
3. ผู้สอนต้องศึกษาพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้แก่เขาให้มากที่สุด
4. ผู้สอนจะต้องช่วยสร้างความสำเร็จในบทเรียนขั้นต้นให้กับผู้ที่มีพื้นฐานการศึกษา น้อย ๆ ก่อน ที่จะเริ่มบทเรียนใหม่ต่อไป เพื่อป้องกันการท้อแท้ใจ และเกิดผลสำเร็จในอันดับแรก ซึ่งจะส่งผลถึงความสำเร็จขั้นต่อไป
5. ผู้สอนควรช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่เขาสนใจให้มาก และให้เขาได้ก้าวหน้าไปตามอัตราความสามารถของเขาเอง ซึ่งจะช่วยให้เขาสามารถหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะไม่ชอบการใช้อำนาจการบังคับ ผู้สอนควรทำหน้าที่เป็นวิทยากรช่วยแนะนำการอภิปรายปัญหาจากบทเรียน

6. ควรมีการทบทวนวัตถุประสงค์ในการเรียนเสมอว่าเรียนทำไม ขณะนี้การเรียนได้ก้าวหน้าไปมากน้อยเพียงใด และควรช่วยให้ผู้เรียนรู้ว่าเขาจะต้องปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะทำให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนของเขา

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2525 : 85-84) ได้สรุปข้อคิดเห็นจากหนังสือชื่อ The Condition of Learning ซึ่งได้เสนอแนวความคิดเห็นในการสอนผู้ใหญ่ โดยจำแนกข้อควรปฏิบัติไว้ 9 ประการคือ

1. จัดบรรยากาศในการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนด้วยความสนใจ ตั้งใจตลอดเวลา โดยจัดเรื่องที่จะเรียนนั้นให้สนองความต้องการของผู้เรียนให้ได้ฟัง ได้คิด ได้ซักถาม หรือออกความคิดเห็น
 2. สอนให้เข้าใจถึงวิธีวัดผล และตรวจดูความก้าวหน้าการเรียนการสอน และสอนให้สามารถแก้ปัญหาโดยการให้ความรู้ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปใช้ได้
 3. เราใจและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของเขาแก้ปัญหาโดยการให้ความรู้ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปใช้ได้
 4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญา ความรู้ และความสามารถของเขาอย่างเต็มที่ เวลาสอนควรอธิบายให้ชัดเจน แจ่มแจ้ง ไม่เร่งรัด ชัดเยียด ทิ้งเวลาให้ผู้เรียนได้คิดพอสมควร ให้เวลาในการคิดคำตอบและให้เวลาตอบมากพอสมควร
 5. เสนอแนะให้ผู้เรียนรู้จักจับใจความสำคัญของเรื่องที่เรียน ให้ผู้เรียนรู้ข่าวสารสำคัญที่จำเป็น และทันสมัย
 6. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้ความสามารถในสิ่งที่เรียนนั้น ๆ อย่างเต็มที่ ให้ได้พูด ได้เขียน ได้คิด เขียนข้อสรุป วิเคราะห์และใช้ทักษะด้านภาษาอย่างเต็มที่
 7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้จักประเมินค่าการปฏิบัติงานของตน ให้ผู้เรียนกำหนดวิธีเรียน วิธีประเมินผล เปิดโอกาสให้ได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยใช้พิจารณาขั้นตอน กำหนดหน้าที่ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ทำงานแข่งขันกับตัวเอง
 8. ให้เวลาและโอกาสแก่ผู้เรียนได้เรียนไปตามลำดับความสำคัญ โดยมีเนื้อหาต่อเนื่อง โดยใช้ความรู้พื้นฐานอันเดียวกัน
 9. ทำให้ผู้เรียนมองเห็นประโยชน์ที่แท้จริงของการเรียน ให้เรียนด้วยความเข้าใจ จับใจความสำคัญได้ คิดเป็น สามารถอธิบาย หรือเปรียบเทียบสิ่งที่คล้ายกันได้
- ในด้านของการประเมินผลการเรียนการสอน ได้มีผู้ให้แนวคิดไว้ดังนี้
- กิบป์ (Gibb. 1964 : 58-90) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนการสอนไว้ว่า “ในการให้การศึกษาแก่ผู้ใหญ่ ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทราบความก้าวหน้าของตนเองด้วย”

ริชาร์ด เอ บูโดร์ (Boudreau . 1977 : 216) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การสร้างความมั่นใจในการเรียนการสอนแก่ผู้ใหญ่นั้น ครูควรใช้วิธีกระตุ้นด้วยการจัดให้มีการทดสอบย่อยบ่อย ๆ เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเขาประสบผลสำเร็จในการเรียน โดยแบบของการทดสอบนั้นต้องไม่ยากเกินไปด้วย

จากแนวความคิดเหล่านี้สามารถสรุปหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ได้ว่า ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีถ้าเป็นไปตามอัตราความสามารถของเขา ผู้ใหญ่ไม่ต้องแข่งขันหรือจัดอันดับตัวเขากับใคร นอกจากนี้ผู้สอนและผู้เรียนควรร่วมมือกันในการประเมินผล ไม่ใช่ผู้สอนเป็นผู้จัดการทุกอย่างเพียงผู้เดียว ดังนั้น บทบาทของผู้สอนในกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ควรเป็นไปในลักษณะของการรับผิดชอบร่วมกัน และที่สำคัญคือการให้มีการประเมินผลบ่อย ๆ เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเขามีความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในการเรียนนั้น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจ ไม่ท้อแท้เมื่อหนายที่จะเรียนต่อไป

ในการจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่ต้องคำนึงถึงจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน จัดกระบวนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญา ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังต้องแนะนำแนะแนวให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของเขาอย่างเต็มที่ ให้ความใกล้ชิดเป็นกันเองกับผู้เรียน ด้วยการเข้าช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนมีการร่วมกันวัดผลความก้าวหน้าของการเรียน ครูผู้สอนนอกจากจะต้องเข้าใจเนื้อหาที่ใช้สอนแล้ว ยังจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันกับยุคสมัยอยู่เสมอด้วย

การจัดการเรียนการสอนแบบทางไกล

การจัดการเรียนการสอนแบบทางไกล มีหลักดังนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2537)

1. ใช้สื่อประสมในการเรียนการสอน ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุ และการจัดกลุ่มผู้เรียน โดยมีครูประจำกลุ่มเป็นผู้ประสานให้เกิดกิจกรรมกลุ่ม การจัดวิทยากรสอนเสริม รวมทั้งการจัดสื่อประกอบต่าง ๆ เช่น เอกสารเสริม แบบฝึกหัด สมุดกิจกรรม แถบวีดิทัศน์ แถบบันทึกเสียง การจัดศูนย์การเรียน ตลอดจนแหล่งวิทยาการต่าง ๆ
2. เป็นการเรียนระบบเปิด คือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงทะเบียนเรียนได้อย่างทั่วถึง และส่งเสริมให้เรียนรู้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องสถานที่และเวลาของการเรียนโดยให้เป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน สามารถเรียนได้ทุกสถานที่และทุกเวลาที่เหมาะสมกับตนเอง สิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ทั่วไป
3. พบกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยมีครูประจำกลุ่มเป็นผู้ประสานสื่อหลาย ๆ ประเภท

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2533 : 34) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของครูประจำกลุ่มการจัดการเรียนการสอนแบบทางไกล ดังนี้

1. พบกลุ่มผู้เรียนเพื่อทำกิจกรรมพบกลุ่ม และกิจกรรมการเรียนการสอน ตามวิธีการที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด
2. ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือด้านการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน
3. ตรวจสอบแบบฝึกหัด แบบทดสอบ และจัดทำคะแนนระหว่างภาค ส่งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
4. ทำหน้าที่ธุรการของกลุ่ม เช่น จัดทำบัญชี ตารางการพบกลุ่ม แนะนำและตรวจสอบการลงทะเบียนของผู้เรียน
5. ประสานงานและให้บริการแก่ผู้เรียนด้านเอกสาร อุปกรณ์การเรียนการสอน
6. รายงานผลการปฏิบัติงานตามรายงานถึงศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดภายในวันที่ 5 ของทุกเดือน
7. ประชาสัมพันธ์การเรียนการสอน การศึกษานอกโรงเรียน เพื่อหาผู้เรียนและประชาสัมพันธ์กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนอื่น ๆ ให้ประชาชนทราบ
8. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน
9. หมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อแนะนำหรือแนะแนวการเรียนในแต่ละหมวดวิชา
10. ทำหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินงานการศึกษา

นอกโรงเรียน ตามที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมอบหมาย

วิธีสอนแบบทางไกลจะไม่เหมือนกับวิธีสอนแบบปกติในชั้นเรียน ซึ่งครูส่วนใหญ่จะเคยชินกับการเรียนการสอนในระบบชั้นเรียน แต่การเรียนการสอนแบบทางไกล ครูเป็นผู้ดำเนินการหรือผู้จัดการให้เกิดกลุ่มในเบื้องต้น จากนั้นจะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับกลุ่ม โดยให้คำแนะนำร่วมกันวางแผนในการจัดกิจกรรม หรือการจัดการเรียนการสอนให้ครบถ้วนตามหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนตลอดภาคเรียน

ครูประจำกลุ่มทำหน้าที่ดังนี้

1. เป็นผู้ประสานให้เกิดกิจกรรมกลุ่ม
2. เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำช่วยเหลือ แก้ปัญหาการเรียน
3. แนะนำการลงทะเบียนเรียน
4. ประเมินผลก่อนเรียน และประเมินผลระหว่างเรียน

บทบาทหน้าที่ของครูสอนการศึกษาผู้ใหญ่

บทบาทเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีตำแหน่งในสังคม และได้ปฏิบัติหน้าที่หรือแสดงพฤติกรรมไปตามตำแหน่งนั้น ๆ ครูก็เป็นตำแหน่งหนึ่งในสังคม ผู้ที่เป็นครูย่อมต้องมีบทบาทของตนที่แตกต่างไปจากนักธุรกิจ แพทย์หรืออาชีพอื่น ๆ โดยที่บทบาทหลักของครูไม่ว่าจะสอนเด็กหรือผู้ใหญ่ก็คือ เป็นผู้จัดกระบวนการเรียนการสอน หากจะมีแตกต่างกันในรายละเอียดของการปฏิบัติก็เพราะผู้เรียนมีความแตกต่างกัน ดังที่ สุนทร สุนันท์ชัย (2521 : 12) กล่าวว่า “ผู้ใหญ่มีสติปัญญา ประสบการณ์ และเวลาเรียน แตกต่างไปจากเด็กนักเรียนธรรมดา” ดังนั้นครูที่สอนผู้ใหญ่ก็ย่อมต้องปฏิบัติรายละเอียดต่าง ๆ ในบทบาทหลักของตนแตกต่างไปจากครูที่สอนเด็กนักเรียนในภาคกลางวันอยู่บ้าง

แคส และเครบทรี่ (Cass and Crabtree. 1956 : 49-54) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณสมบัติและบทบาทของครูสอนการศึกษาผู้ใหญ่ขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. เป็นที่ปรึกษา ผู้แนะนำ และเป็นเพื่อน
2. มีความขยัน อดทน
3. มีความคล่องตัว และรู้จักคิดค้นประดิษฐ์
4. มีความร่วมมือดี
5. มีความรู้และทักษะในวิชาการเป็นอย่างดี
6. มีอารมณ์ขัน
7. มีความนับถือในตัวผู้เรียน
8. มีความรู้สึกต่อความต้องการของผู้เรียน
9. มีความรักในประชาชน
10. ยอมรับในความสามารถในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
11. มีทักษะในการที่จะใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนให้เกิดประโยชน์
12. มีความรู้สึกหรือมีอารมณ์ในการเรียน
13. สามารถจำชื่อผู้เรียนได้ และรู้พื้นฐานการศึกษาของผู้เรียน
14. รู้จักสมาชิกในครอบครัวของผู้เรียนแต่ละคนได้
15. รู้อาชีพที่นักเรียนฝึกได้
16. รู้ความต้องการและปัญหาของผู้เรียนแต่ละคนได้
17. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาเป็นอย่างดี
18. รู้จักชุมชนได้เป็นอย่างดี

19. มีความเป็นกันเองกับผู้เรียน

20. รู้จักวางแผนการทำงาน

21. รู้จักปรับปรุงตนเอง

กรือทเทลลูเช่น (Grotelueschen. 1973 : 208-210) กล่าวว่า ตลอดระยะเวลาของการเรียนการสอนผู้ใหญ่นั้น ครูจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมอยู่ตลอดเวลาและผู้สอนจะมีบทบาทในด้านต่าง ๆ หลายบทบาทด้วยกันคือ

1. มีบทบาทในฐานะผู้สอน
2. มีบทบาทในฐานะเป็นที่ปรึกษา
3. มีบทบาทในฐานะเป็นผู้ประเมินผล
4. มีบทบาทเป็นผู้ช่วยแก้ไขปัญหา

สุนทร โคตรบรรเทา (2524 : 106-107) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้สอนผู้ใหญ่ ไว้ดังนี้

1. เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้
2. เป็นผู้วางแผนการเรียน
3. ครูจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ และช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้และวิธีเรียน
4. ครูผู้สอนผู้ใหญ่ควรจะมีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน และอุปกรณ์การเรียน

จูงใจผู้เรียน และให้กำลังใจผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

วิรุฬห์ นิลโมจน์ (2530 : 41) มีความเห็นว่า คุณสมบัติที่จำเป็นที่สุดของการเป็นครูผู้สอนผู้ใหญ่ที่ดี คือ

1. มีความรู้ในวิชาที่สอนและวิชาที่เกี่ยวข้อง
2. มีความสามารถในการใช้เทคนิคการสอน
3. สามารถให้คำปรึกษาแนะแนวสำหรับผู้ใหญ่

รัตนา พุ่มไพศาล และเกียรติวรรณ อมาตยกุล (2524 : 309, 2525 : 40-41) ได้เน้นบทบาทของผู้สอนในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่ว่า ผู้สอนควรร่วมมือกับผู้เรียนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผู้สอนจะเป็นผู้ชี้แนะ ไม่เป็นผู้นำของผู้เรียน ผู้สอนและผู้เรียนมีบทบาทเท่ากัน ต่างนับถือกันและกัน ร่วมกันทำร่วมกันเรียน

เชียรศรี วิวิธศิริ (2530 : 104) ได้กล่าวถึง บทบาทของครูผู้สอนไว้ในทางปฏิบัติด้านการเรียนการสอนผู้ใหญ่ บทบาทของครูผู้สอน หรือผู้ถ่ายทอดความรู้นั้นจะเน้น “ครู” ในฐานะเป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในกิจกรรมการเรียน” (Learning Facilitator) ครูจะต้องเข้าใจบทบาทใหม่นี้ คือ จะต้องเป็นผู้ช่วยในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ช่วยวางวัตถุประสงค์ และ

ออกแบบเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ รวมทั้งช่วยจัดอุปกรณ์การเรียนรู้ที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียน บรรลุความสำเร็จในการเรียน ไม่ใช่เป็นผู้กำหนดหรือแสดงเอง ผู้อำนวยความสะดวกในกิจกรรม การเรียนการสอนจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่จะทำให้การเรียนรู้ของผู้ใหญ่สัมฤทธิ์ผล บรรลุ วัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน ต้องเข้าจัดการ จัดสิ่งแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการ เรียนรู้ และควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

คุณสมบัติและบทบาทของครูประจำกลุ่ม

ครูประจำกลุ่ม คือ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือก และแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ทำ หน้าที่จัดตั้งกลุ่มนักศึกษาทางไกล มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษา ช่วยเหลือการเรียนการสอนของ นักศึกษา จัดกิจกรรมพบกลุ่ม เชิญอาจารย์สอนเสริม ตลอดทั้งการฝึกปฏิบัติ และวัดผลประเมินผล ของผู้เรียน โดยครูประจำกลุ่มจะมีทั้งผู้ที่ข้าราชการประจำหรือไม่เป็นก็ได้ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงคุณ สมบัติและบทบาทของครูประจำกลุ่ม ดังนี้คือ

โมฮัมหมัด อับดุลกาเดร์ และสมจิตร สร้อยสุริยา (2525 : 26 - 27) ได้กล่าวถึง คุณสมบัติของครูผู้สอนผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

1. มีความเข้าใจลึกซึ้งต่อผู้อื่น คือมองปัญหาของผู้เรียนตรงกับที่เขาประสบอยู่
2. ใช้วิธีการให้รางวัลทันทีเมื่อมีโอกาส และพยายามลดการลงโทษ โดยเฉพาะทำที่ เหยาะเขี่ยต้องไม่มีเด็ดขาด
3. มีความรับผิดชอบอย่างจริงจัง มีความสนุกสนานกับการทำงานช่วยเหลือสังคม
4. มีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง และเชื่อว่ายังสามารถพัฒนาได้อีก
5. มีความเคารพในเกียรติของมนุษย์ ศรัทธาในความสามารถของเขาในฐานะเอกัตบุคคล และยอมรับผู้เรียนตามสภาพต่าง ๆ อย่างจริงใจ
6. มีความยุติธรรม และปฏิบัติอย่างสุจริตต่อผู้อื่น
7. พร้อมที่จะลองและรับสิ่งใหม่ ๆ และไม่ด่วนคาดการณ์ตามอำเภอใจ
8. มีความอดทนสูง
9. รู้จักวิเคราะห์ความสามารถพิเศษของบุคคล และเข้ามาเพิ่มพูนจุดนั้น ๆ
10. มีความไวที่จะรับทราบความต้องการ ความกลัวปัญหา หรือเป้าหมายของผู้เรียนได้ อย่างรวดเร็ว
11. ใช้ประสบการณ์เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความสำเร็จและความล้มเหลว
12. มีความถ่อมตัวในบทบาทของตนและหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจให้มากที่สุด

13. มีความอยากที่จะเรียนรู้กับผู้อื่น และไม่ถือว่าตนนั้นรู้ทุกอย่าง
14. มีความต่อเนื่องในการปรับความสนใจของตนให้กว้างขวางมากขึ้น
15. มีความผูกพัน และจริงจังในกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2530 : 69) ได้กำหนดคุณสมบัติของครูประจำกลุ่ม คือ

1. มีบุคลิกภาพ มีความประพฤติ เป็นที่ศรัทธาเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่น
2. มีความรู้ ความสามารถเหมาะสม มีวุฒิตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ในระเบียบ
3. เป็นบุคคลที่มีความสนใจในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยวิธีเรียนทางไกล
4. อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
5. หากเป็นบุคคลที่มีงานประจำต้องได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์

อักษร

6. เป็นผู้ที่ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อ

ส่วนบทบาทและหน้าที่ของครูประจำกลุ่มนั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2535 : 26)

ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ
2. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมการพบกลุ่ม
3. ให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือนักศึกษาเกี่ยวกับการเรียน
4. ตรวจสอบฝึกหัด ข้อทดสอบ และจัดทำคะแนนระหว่างภาค
5. จัดบริการนักศึกษาในด้านเอกสาร อุปกรณ์การเรียนการสอน
6. ทำหน้าที่ธุรการ เช่น แนะนำและตรวจสอบการลงทะเบียนเรียน ตารางพบกลุ่ม

ทะเบียนเวลาเรียน และการประเมินผลการเรียน

7. ติดต่อประสานงานเพื่อขอความสนับสนุนเกี่ยวกับการเรียนการสอน
8. รายงานผลการปฏิบัติงานให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด หรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครภายในวันที่ 5 ของทุกเดือน
9. หน้าที่อื่นใดที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด หรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

กรุงเทพมหานคร มอบหมาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

สวัสดิ์ ดีชื่น (2525 : 143-146) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคาดหวังลักษณะบุคลิกภาพ และบทบาทการสอนของครูผู้สอนนักเรียนภาคปกติ และนักศึกษาผู้ใหญ่ในเขตภาคเหนือ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร ครูสอน และนักศึกษา จำนวนกลุ่มละ 120 คน ปรากฏผลดังนี้

1. ความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับลักษณะ บุคลิกภาพ และบทบาทการสอนของครูสอนนักเรียนภาคปกติ และที่สอนนักศึกษาผู้ใหญ่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
2. กลุ่มนักศึกษาและกลุ่มครูผู้สอน ให้ความคาดหวังเกี่ยวกับลักษณะ บุคลิกภาพและบทบาทการสอน ของครูสอนนักศึกษาผู้ใหญ่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5
3. กลุ่มนักศึกษาและกลุ่มผู้บริหาร ให้ความคาดหวังเกี่ยวกับลักษณะ บุคลิกภาพและบทบาทการสอน ของครูสอนนักศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5
4. กลุ่มครูผู้สอนและกลุ่มผู้บริหาร ให้ความคาดหวังเกี่ยวกับลักษณะ บุคลิกภาพและบทบาทการสอน ของครูสอนนักศึกษาผู้ใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

เบญจพร ใช้เทียมศิลป์ (2526 : 127-129) ได้ศึกษาบทบาทที่คาดหวังและที่ปฏิบัติจริงของครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3-4 ตามทัศนะของเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษาผู้ใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า บทบาทที่คาดหวังกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ตามทัศนะของเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษาผู้ใหญ่ในแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน โดยค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวังสูงกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงทุกด้าน ในด้านการเรียนการสอน ผู้บริหารมีความคาดหวังมากกว่าข้ออื่น ๆ ที่ต้องการให้ครูผู้สอนส่งเสริมให้นักศึกษามีกำลังใจที่จะเรียน เช่น ชมเชยผลงานของนักศึกษา ยกตัวอย่างนักศึกษารุ่นก่อนที่ประสบความสำเร็จในชีวิต ผู้สอนมีความคาดหวังมากกว่าข้ออื่น ๆ ที่ต้องการให้นักศึกษามีอิสระในการเรียน เช่น การเลือกที่นั่ง การเลือกเข้ากลุ่มกิจกรรม ส่วนนักศึกษาผู้ใหญ่มีความคาดหวังมากกว่าข้ออื่น ๆ ที่ต้องการให้ครูผู้สอนชี้แจงให้นักศึกษารู้และเข้าใจจุดมุ่งหมายของการเรียนก่อนเริ่มการเรียนการสอน ในด้านประเมินผลการสอนผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษาผู้ใหญ่คาดหวังมากกว่าข้ออื่น ๆ ที่ต้องการให้ประเมินผลการเรียนและการเก็บคะแนนเป็นระยะ ๆ ต่อเนื่องกัน และพบว่านักศึกษาผู้ใหญ่มีจุดมุ่งหมายในการเรียนที่สำคัญ ได้แก่ ต้องการประกาศนียบัตรไปใช้ศึกษาต่อ

นิสัย โรจนโพธิ์ (2527 : 80-81) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียนผู้ใหญ่ ตามทัศนะของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3-4 จังหวัดอุดรธานี พบว่าพฤติกรรมการ

เรียนการสอนของครูที่เป็นจริงและที่คาดหวังของนักศึกษา เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรม การสอนของครูทั้ง 4 ด้านคือ ด้านการเตรียมการสอน การใช้อุปกรณ์การสอน วิธีสอน การประเมิน ผลการเรียนรู้ ที่เป็นจริงและคาดหวังของนักศึกษาผู้ใหญ่ นั้น นักศึกษาคาดหวังให้ครูผู้สอนปฏิบัติ อยู่ในเกณฑ์มากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีความคาดหวังสูงคือต้องการให้ครูบอกความ มุ่งหมายของบทเรียนก่อนที่จะเรียนหรือสอน เชิญวิทยากรจากหน่วยงานอื่นมาช่วยสอน ใช้อุปกรณ์ การสอน และต้องการทราบผลการเรียนของตนเป็นระยะ ๆ และจากการเปรียบเทียบหาความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูทั้ง 4 ด้าน ตามที่เป็นจริงและที่คาดหวังของนักศึกษาชายและ หญิงพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ทุกด้าน และพฤติกรรมที่คาดหวัง สูงกว่าพฤติกรรมการสอนของครูที่เป็นจริง

อรพรรณ สมานทรัพย์ (2529) ได้ศึกษาบทบาทที่คาดหวังและที่ปฏิบัติจริง ในด้านการ เรียนการสอนของครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสร็จ ระดับ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ตามการรับรู้ของครูประจำกลุ่ม ผู้บริหาร และผู้เรียน ในเขตภาคเหนือ พบว่า ครูประจำกลุ่ม ผู้บริหาร และผู้เรียน คาดหวังว่าครูประจำกลุ่มควรปฏิบัติบทบาท ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน อยู่ในเกณฑ์มาก ทุกด้าน ครูประจำกลุ่มและผู้เรียนมีการรับรู้ที่ครูประจำกลุ่มได้ปฏิบัติบทบาทจริงโดยรวมอยู่ใน เกณฑ์ค่อนข้างมาก ในขณะที่ผู้บริหารมีการรับรู้ที่ครูประจำกลุ่มได้ปฏิบัติบทบาทจริงโดยรวมอยู่ใน เกณฑ์ปานกลาง ผลการเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังในด้านการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่ม ตามการรับรู้ของตนเอง ผู้บริหาร และผู้เรียน แตกต่างกันทุกด้าน โดยครูประจำกลุ่มและผู้บริหารมี ความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มสูงกว่าผู้เรียนทุกด้าน และผลการเปรียบเทียบบทบาทที่ ปฏิบัติจริงในด้านการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่ม ตามการรับรู้ของครูประจำกลุ่ม ผู้บริหาร และผู้เรียนแตกต่างกันทุกด้าน ผู้บริหารมีการรับรู้ที่ครูประจำกลุ่มได้ปฏิบัติบทบาททุกด้านน้อย กว่าที่ครูประจำกลุ่มและผู้เรียนให้ความเห็นไว้ ผลการเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังกับที่ปฏิบัติจริง ในด้านการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่มตามการรับรู้ของครูประจำกลุ่ม ผู้บริหาร และผู้เรียน แต่ ละกลุ่มแตกต่างกัน โดยค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวังสูงกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงทุกด้าน

กนกพรรณ สุวรรณพิทักษ์ (2532) ได้ศึกษาสมรรถภาพที่พึงปรารถนาของครูประจำกลุ่ม การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีการเรียนทางไกลตามทัศนะของ ผู้ดำเนินงานครูประจำกลุ่มและนักศึกษา ในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้ดำเนินงานครูประจำกลุ่ม และนักศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงปรารถนาของครูประจำกลุ่มในด้านวิชาการ ด้านการ สอน และด้านมนุษยสัมพันธ์โดยส่วนรวมในเกณฑ์ดีมาก และเมื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็น

เกี่ยวกับสมรรถภาพด้านวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า สมรรถภาพทางด้านการสอนในกลุ่มผู้สอนและผู้เรียนนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อุบล ทิศนโกวิท (2531 : 57) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับการพบกลุ่มของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรี ระดับที่ 3-4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ พบว่า นักศึกษาที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับการพบกลุ่ม ด้านครูประจำกลุ่ม ด้านผู้เรียน ด้านกิจกรรมการพบกลุ่ม ส่วนนักศึกษาที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นจริงและสภาพคาดหวังเกี่ยวกับการพบกลุ่ม ด้านครูประจำกลุ่มและด้านผู้เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านกิจกรรมการพบกลุ่มและด้านสภาพแวดล้อม นักศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อนันต์ ศรีอนันต์ (2531) ได้ศึกษาความต้องการการพบกลุ่มของผู้เรียนการศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรีระดับที่ 3-4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ในเขตการศึกษา 6 ใช้กลุ่มตัวอย่าง 159 คน ผลปรากฏว่าความต้องการการพบกลุ่มของนักศึกษาที่สำคัญมี 4 ประการคือ

1. เกี่ยวกับครูประจำกลุ่ม คือ ต้องการให้ครูประจำกลุ่มร่วมให้ความคิดเห็น เสนอแนะชี้แนะ ในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่ม มีความสามารถหาวิธีการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ใช้คำพูดที่เข้าใจง่าย มีความยุติธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. เกี่ยวกับวิธีการและกิจกรรมด้านวิชาการ คือ ต้องการให้แนะนำแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมแก่นักศึกษา รวบรวมปัญหาการเรียนจากนักศึกษาที่ไม่เข้าใจบทเรียนที่ศึกษาด้วยตนเองที่ผ่านมาในรอบสัปดาห์ แล้วให้ครูประจำกลุ่มตอบคำถามและสรุปเฉพาะเนื้อหาวิชาที่นักศึกษาไม่เข้าใจวิธีการและกิจกรรมด้านพัฒนาชีวิต นักศึกษาต้องการให้ครูประจำกลุ่มสนับสนุนให้นักศึกษาได้แสดงออกตามความสามารถ และประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปรายควรจะต้องตรงกับคู่มือเรียน
3. เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้เรียน ต้องการให้ผู้เรียนมีความสนิทสนมเป็นกันเอง ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม
4. เกี่ยวกับสถานที่พบกลุ่ม ต้องการให้มีอากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ ปราศจากสิ่งรบกวนและเดินทางไป-กลับสะดวก

ประพิศ บุญสุข (2531) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการสอนที่พึงประสงค์สำหรับครูสอนวิชาชีพของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครูสอนวิชาชีพ 60 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด 24 คน และนักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ 300 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 384 คน เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรม

การสอนที่พึงประสงค์สำหรับครูผู้สอนวิชาชีพใน 5 ด้าน คือ ด้านเทคนิคการสอน ด้านการจูงใจ ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ด้านประเมินผลการเรียน และด้านคุณลักษณะส่วนตัวของครู จากการศึกษาวิจัยดังกล่าว สรุปผลได้ดังนี้ เน้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการเตรียมการสอนก่อนทุกครั้ง จำชื่อผู้เรียนได้ถูก ครูให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะในการทำงานของผู้เรียน ครูเป็นผู้ที่มีอารมณ์เยือกเย็น มั่นคง ไม่โกรธง่าย สอดคล้องให้ผู้เรียนดูแล้วจึงปฏิบัติ สอนเนื้อหาวิชาให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอน ดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในขณะที่ให้งานทำ มีความรู้ความชำนาญในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาที่สอน เป็นผู้ตรงต่อเวลาและรับผิดชอบเอาใจใส่การเรียนการสอนดี ปฏิบัติตัวเสมอต้นเสมอปลาย เป็นผู้ไม่หวงวิชาที่สอน และวางตัวกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

กรมการฝึกหัดครู (2520 : 4 - 10) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดีเพื่อใช้เป็นแนวทางในการผลิตครูให้ตรงกับความต้องการของสังคม พบว่า ลักษณะของครูที่ดีนั้นต้องประกอบไปด้วยลักษณะใหญ่ ๆ 7 ประเภท คือ

1. คุณลักษณะด้านการสอน เช่น รู้จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติ มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตร มีการเตรียมการสอน และสามารถดำเนินการสอนตามที่เตรียมไว้ได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการวัดผล สามารถคัดเลือกวิธีสอนได้เหมาะสม มีความสามารถในการปกครองชั้น ยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็ก
2. คุณลักษณะด้านวิชาการ เช่น ค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ รู้จักใช้หาเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน ติดตามความเคลื่อนไหวทางการศึกษา สนใจการอภิปราย และปาฐกถา ฯลฯ
3. คุณลักษณะด้านสุขภาพทางกายและจิต เช่น การรู้จักพักผ่อน เอาใจใส่ในการจัดสิ่งแวดล้อมให้สะอาด เอาใจใส่ในการป้องกันโรคติดต่อ มีอารมณ์ดี ไม่มีความกังวลใจ
4. คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ เช่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน เพื่อนร่วมงาน บุคคลทั่วไป และผู้บังคับบัญชา
5. คุณลักษณะด้านคุณธรรม และความประพฤติ เช่น ความเที่ยงธรรม ความเมตตา กรุณา ความยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ความซื่อสัตย์สุจริต การรู้จักวางตนให้เหมาะสมกับความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ไม่ดูหมิ่นศาสนาอื่น
6. คุณลักษณะด้านบุคลิกลักษณะ เช่น ร่าเริงแจ่มใส สุภาพอ่อนโยน ขยันขันแข็ง รูปร่างหน้าตาดี แต่งกายเหมาะสม มีความคล่องแคล่วว่องไว รู้จักควบคุมอารมณ์ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน

7. คุณลักษณะด้านการอบรมแนะแนวและการปกครอง เช่น รู้จักการปกครองแบบประชาธิปไตย เช่น การยอมรับนับถือให้ความร่วมมือกับผู้อื่น ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา รู้จักสิทธิของตนตามกฎหมาย รู้จักร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีนิยม รู้จักปรับปรุงฐานะได้ดีขึ้น รู้จักประหยัดและอื่น ๆ

งานวิจัยในต่างประเทศ

เฮลท์ และเพอร์ซี่ (สมคะเน คำจูน. 2538 : 30; อ้างอิงมาจาก Health and Percy. 1982) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์ผู้สอนโดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่เรียนภาคนอกเวลา (Part-Time Students) กับนักศึกษาที่เรียนในเวลา (Full-Time Students) จากการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการอาจารย์ผู้สอนที่มีความกระตือรือร้น มีความรู้ดี ต้องการเรียนเนื้อหาวิชาที่น่าสนใจ มีประโยชน์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวิชาชีพได้อย่างดี

บีเดอร์ และดาร์เคนวัลด์ (Beder and Darkenwald. 1982 : 142) ได้ศึกษาความแตกต่างของวิธีสอนของเด็กและผู้ใหญ่ พบว่า ในการสอนผู้ใหญ่จำเป็นต้องใช้วิธีเรียนแบบอภิปราย จะต้องใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ วิธี ต้องสามารถยืดหยุ่นได้ นอกจากนี้ครูยังจะต้องปรับปรุงเพื่อให้การเรียนสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เรียน

เบ็ค (Beck. 1967 : 127-128) ได้ทำการศึกษาลักษณะของครู โดยใช้แบบสอบถามเรื่องครูของฉันทน์ จำนวน 100 ข้อ กับนักเรียน 2,108 คน ซึ่งสรุปผลปรากฏว่าคุณลักษณะของครูประกอบด้วยดังนี้

1. คุณสมบัติทางด้านความรักความเอาใจใส่นักเรียน
2. คุณสมบัติที่จะให้ความรู้แก่นักเรียน เช่น สามารถช่วยเหลือนักเรียนในด้านความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. มีวินัย สามารถควบคุมบรรยากาศของห้องเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี
4. คุณสมบัติในการส่งเสริมให้กำลังใจนักเรียนให้มีความกระตือรือร้น และมีความสนใจในการเรียน
5. คุณสมบัติในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีสอนให้ดีขึ้น

เฮิลด์ และมัวร์ (Hearld and Moore. 1968 : 142) ได้ร่วมกันวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ที่จะประกอบอาชีพครูว่าต้องมีคุณลักษณะทางกายและจิตใจแตกต่างจากอาชีพอื่น ๆ อย่างไร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้จะเป็นครูต้องมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีวิจรรย์ญาณดี
2. มีมนุษยสัมพันธ์ดี

3. มีเมตตาและป้องกันคนอื่น
4. มีความละเอียด ประณีต
5. มองโลกในแง่ดี
6. มีอารมณ์มั่นคง
7. หลีกเลียงจากการวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่น
8. เต็มใจที่จะทำงาน

แลงเกอร์แมน (Langerman. 1974 : 47) ให้ข้อคิดเห็นในเรื่องข้อเสนอแนะสำหรับการสอนที่ดี (Tips for Successful Teaching) เกี่ยวกับคุณสมบัติของครูที่สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

1. ครูที่ดีต้องพูดช้า และชัดเจน เขียนหนังสือตัวโต ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นและได้ยินชัดเจน
2. ครูที่ดีควรพยายามแบ่งบทเรียนออกเป็นตอน ๆ เพื่อมอบหมายงานให้ผู้เรียนทำทีละน้อย เพราะผู้ใหญ่ไม่ชอบทำงานที่วุ่นวายสับสนและใช้เวลานาน
3. ครูที่ดีต้องช่วยสรุปการอภิปรายต่าง ๆ ให้รัดกุมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ถูกต้องและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเพื่อไม่เป็นการเสียเวลาเรียนด้วย
4. ครูที่ดีต้องใช้เวลาในการสอนแต่ละเรื่องไม่นานจนเกินไป และควรช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบถึงความก้าวหน้าในผลการเรียนของเขา เพื่อเขาจะได้มีกำลังใจเรียนมากขึ้น
5. ครูที่ดีควรหาทางช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่า แต่ละคนมีความสามารถในการเรียนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้
6. ครูที่ดีไม่ควรเร่งรัดที่จะสอนบทเรียนที่ยาก ควรใจเย็น และสอนไปตามความเหมาะสมก่อนที่จะสอนเรื่องต่อไป ควรให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องเดิมเสียก่อน
7. ครูที่ดีควรให้งานที่ง่ายและใช้เวลาพอสมควรกับผู้เรียนที่มีความเสื่อมทางด้านร่างกาย
8. ครูที่ดีควรพยายามที่จะเน้นหรือยกย่องในส่วนที่ดีของผู้เรียน ควรหาโอกาสชมเชยให้ผู้เรียนมีกำลังใจ ควรหลีกเลี่ยงการทำโทษต่าง ๆ หรือถ้าจะมีการลงโทษต้องไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัว เพราะจะทำให้เกิดการเสียหน้าได้
9. ครูที่ดีควรให้งานผู้เรียนไม่มากจนเกินไป และควรกำหนดเวลาในการส่งงานที่เหมาะสม จะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกอยากเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย

จะเห็นว่าคุณลักษณะส่วนตัวของครูมีหลายประการ ที่สำคัญคือ มีความเข้าใจตนเอง มองโลกในแง่ดี เอาใจใส่นักเรียน มีระเบียบวินัย แต่งกายเรียบร้อย พุดจาสุภาพ ทำทางดี สุขภาพสมบูรณ์ อารมณ์แจ่มใส และเคร่งครัดในวัฒนธรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อให้นักศึกษาทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานครแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของครูประจำกลุ่มว่านักศึกษาคาดหวังเช่นไรต่อครู และความคาดหวังของนักศึกษาแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันหรือไม่เพียงไร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรเป้าหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 มีจำนวนทั้งสิ้น 35,728 คน (ดังรายละเอียดในบทที่ 1)

กลุ่มตัวอย่าง

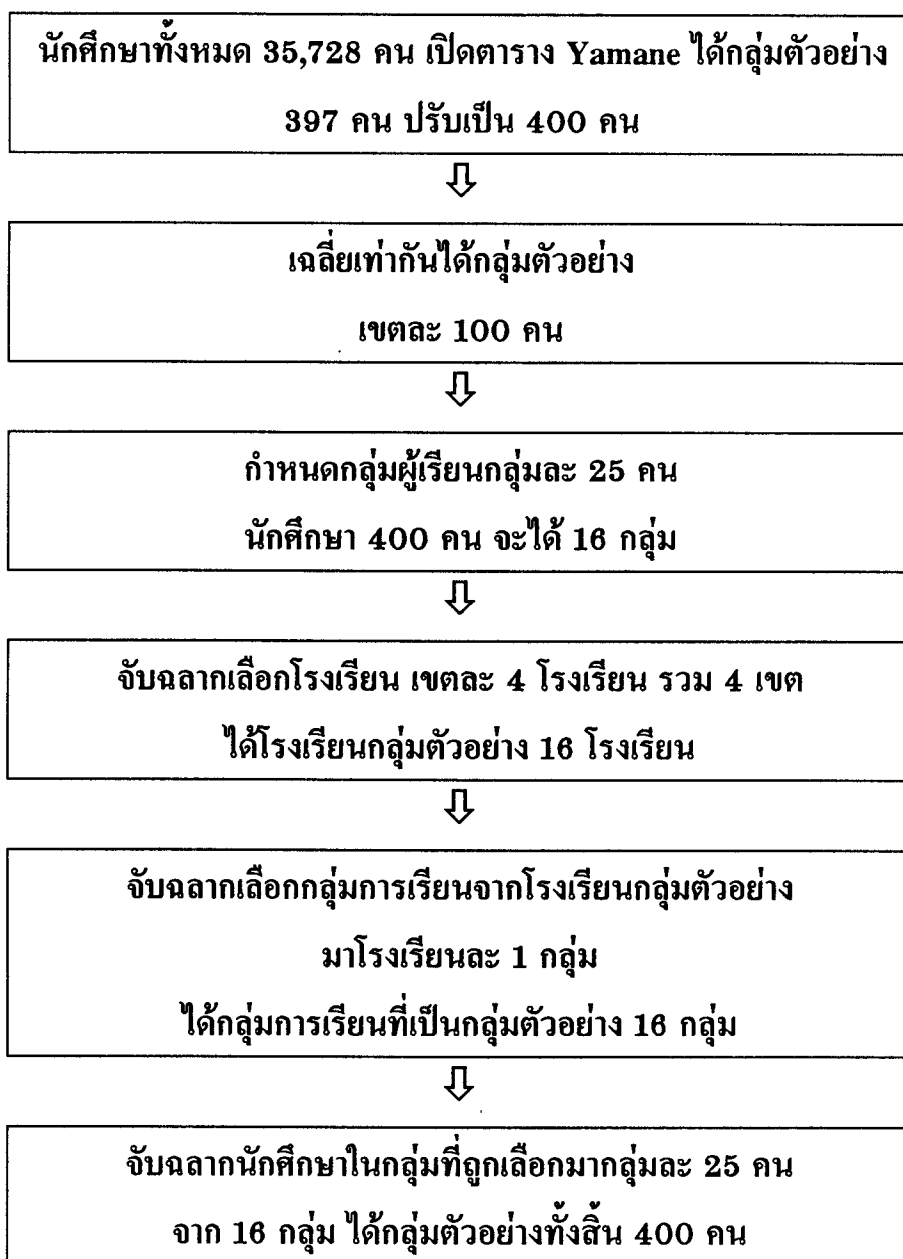
การเลือกกลุ่มตัวอย่างได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยเปิดตารางการประมาณค่ากลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane. 1976 : 573) จากจำนวนประชากร 35,728 คน กำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ .05 จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 397 คน ปรับขึ้นเป็น 400 คน
2. แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกตามเขตดำเนินงานของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ซึ่งมี 4 เขต แบ่งเขตละเท่า ๆ กัน จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเขตละ 100 คน
3. กำหนดจำนวนกลุ่มผู้เรียน โดยประมาณการว่าจะทำการศึกษากลุ่มละ 25 คน ถ้าต้องการกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน จึงต้องเลือกมาศึกษาจำนวน 16 กลุ่ม เฉลี่ยเขตละ 4 กลุ่ม หรือ 4 โรงเรียน
4. จับฉลากเลือกโรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนทางไกลมาเขตละ 4 โรงเรียน รวม 4 เขต เป็นโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง 16 โรงเรียน

5. จับฉลากเลือกกลุ่มการเรียนจากโรงเรียนในข้อ 4 มาโรงเรียน โรงเรียนละ 1 กลุ่ม
ได้กลุ่มการเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 16 กลุ่ม

6. จับฉลากนักศึกษาในกลุ่มที่ถูกเลือกมากลุ่มละ 25 คน รวม 16 กลุ่มเรียน จะได้จำนวน
กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 400 คน ตามจำนวนที่ต้องการ

ขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง แสดงในภาพประกอบ 2 ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย

เขตของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร	โรงเรียนที่เลือกเป็น กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง
เขตการศึกษา 1	1. โรงเรียนวัดพระยาทำ	25
	2. โรงเรียนวัดคงมูลเหล็ก	25
	3. โรงเรียนวัดดาวดึงษาราม	25
	4. โรงเรียนวัดเจ้ามูล	25
เขตการศึกษา 2	1. โรงเรียนราชวินิตมัธยม	25
	2. โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย	25
	3. โรงเรียนสาธิตสวนสุนันทา	25
	4. โรงเรียนวัดราชาธิวาส	25
เขตการศึกษา 3	1. โรงเรียนหอวัง	25
	2. โรงเรียนวัดธาตุทอง	25
	3. โรงเรียนปทุมคงคา	25
	4. โรงเรียนพระโขนงวิทยาลัย	25
เขตการศึกษา 4	1. โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ	25
	2. โรงเรียนวัดแสนสุข	25
	3. โรงเรียนวัดบำเพ็ญเหนือ	25
	4. โรงเรียนมีนบุรี	25
รวม	16 โรงเรียน	400 คน

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เพื่อเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น มีโครงสร้างตามเนื้อหาของกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อศึกษาความคาดหวังในบทบาทของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญแบบทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบข่ายและประเด็นของคำถาม

2. เขียนข้อคำถามตามประเด็นที่กำหนด เพื่อจัดทำแบบสอบถามฉบับร่าง
3. นำร่างแบบสอบถามเสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมปริญญาบัตรเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
4. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของประธานและกรรมการควบคุมปริญญาบัตร แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน คือ นางปรียานุช จริยวิธานนท์ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ด้านส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา กรรมการศึกษานอกโรงเรียน นายปาน กิมปี ศึกษาพิเศษ กรรมการศึกษานอกโรงเรียน และนายบุรพาทิศ พลอยสุวรรณ อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานการศึกษาคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มนักศึกษาทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานครที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีการพบกลุ่มที่อาคารรัชมังคลาภิเษก กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970 : 161) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

ลักษณะของเครื่องมือ

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ และลักษณะการประกอบอาชีพ

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของนักศึกษาทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่ม แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านการแนะแนว ด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยเรียงจากน้อยที่สุด ไปมากที่สุด ดังนี้

- 1 หมายถึง คาดหวังให้ครูประจำกลุ่มปฏิบัติน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง คาดหวังให้ครูประจำกลุ่มปฏิบัติน้อย
- 3 หมายถึง คาดหวังให้ครูประจำกลุ่มปฏิบัติปานกลาง
- 4 หมายถึง คาดหวังให้ครูประจำกลุ่มปฏิบัติมาก
- 5 หมายถึง คาดหวังให้ครูประจำกลุ่มปฏิบัติมากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับการเรียนการสอน และบทบาทของครูประจำกลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครทั้ง 4 เขต เพื่อขออนุญาตและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยการติดต่อกับโรงเรียนที่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำแบบสอบถามไปแจกให้นักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างช่วยตอบแบบสอบถาม ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลไปที่ละโรงเรียน ระหว่างวันที่ 22 พฤศจิกายน - 20 ธันวาคม 2541 รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 30 วัน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืน จำนวน 363 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.75 ของแบบสอบถามที่จัดส่งออกไปทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Sciences) โดยคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ทำการวิเคราะห์โดยคำนวณค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังของนักศึกษา ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ทำการวิเคราะห์ ดังนี้
 - 2.1 ค่าสถิติพื้นฐาน ทำการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ รายด้าน และรวมทั้งฉบับ
 - 2.2 การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย โดยใช้ t-test และ F-test แล้วแต่กรณี
 - 2.3 คำถามปลายเปิด ทำการวิเคราะห์การจำแนกคำตอบออกตามเนื้อหา แล้วทำการแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้แบ่งเป็น 4 ตอน เรียงตามลำดับดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ระดับความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่ม
3. การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม
4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้มีนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครที่ตอบแบบสอบถามรวมทั้งสิ้น 363 คน ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามได้นำเสนอในตาราง 3 ดังต่อไปนี้

ตาราง 3 ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวนคน	ร้อยละ
ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด	363	100.00
1. เพศ		
ชาย	196	53.70
หญิง	167	46.30
2. อายุ		
ไม่เกิน 20 ปี	124	34.20
20-25 ปี	98	27.00
26 ปีขึ้นไป	141	38.80
3. ลักษณะการประกอบอาชีพ		
มีอาชีพและรายได้แน่นอน	262	72.10
ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ	85	23.40
ไม่ระบุ	16	4.50

จากตาราง 3 ซึ่งเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้

มีผู้ตอบแบบสอบถามรวมทั้งสิ้น 363 คน แยกเป็นชาย 196 คน และหญิงจำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 53.70 และ 46.30 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 38.80 มีอายุอยู่ในช่วง 26 ปีขึ้นไป รองลงมาจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 34.20 มีอายุไม่เกิน 20 ปี และที่เหลืออีกจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00 มีอายุอยู่ในช่วง 20-25 ปี

เกี่ยวกับลักษณะการประกอบอาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 262 คน คิดเป็นร้อยละ 72.10 ประกอบอาชีพและมีรายได้แน่นอน จำนวน 85 คน หรือร้อยละ 23.40 ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ ส่วนที่เหลืออีกจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.50 ไม่ได้ระบุ

ระดับความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่ม

ข้อมูลที่น่าสนใจในตอนนี้ ได้จากคำตอบในแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นระดับความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคิดเห็นของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 5 ด้านคือ ด้านวิชาการ ด้านการแนะแนว ด้านการจัดกิจกรรมกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน มีคำถามรวมทั้งสิ้น 30 ข้อ

ข้อมูลที่น่าสนใจในตอนนี้ ได้แก่ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคำถามเป็นรายข้อ รายด้าน และรวมทุกด้าน การนำเสนอค่าเฉลี่ยได้ปรับเป็น 3 ช่วงคะแนน มีความหมายดังนี้

1.00 - 2.33	หมายถึง	คาดหวังให้ครูปฏิบัติในระดับน้อย
2.34 - 3.66	หมายถึง	คาดหวังให้ครูปฏิบัติในระดับปานกลาง
3.67 - 5.00	หมายถึง	คาดหวังให้ครูปฏิบัติในระดับมาก

เพื่อให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ได้นำค่าเฉลี่ยรายข้อ รายด้าน และรวมทุกด้าน เสนอในรูปแบบของแผนภูมิ (Profile) กำกับไว้ด้วย ดังแสดงในตาราง 4 ต่อไปนี้

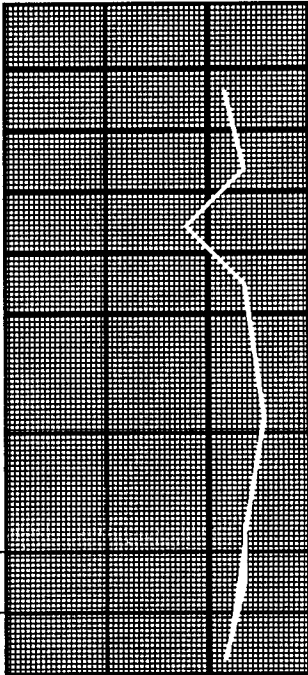
ตาราง 4 ความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่ม

กิจกรรมที่ปฏิบัติ	ค่าสถิติ		แผนภูมิแสดงค่าเฉลี่ย		
	$\bar{X}$	S.D.	น้อย	ปานกลาง	มาก
			1.00	2.33	3.66 5.00
ด้านวิชาการ					
1. ให้ความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนการเรียน	3.76	0.97			
2. ให้คำแนะนำเรื่องการลงทะเบียนเรียน	3.75	1.07			
3. ให้ความรู้เกี่ยวกับการวัดผลการเรียน	3.91	0.96			
4. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกเรียนวิชาเรียน	3.78	1.05			
5. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียน	3.76	1.10			
6. มีความรู้ความสามารถในวิชาแขนงต่าง ๆ	3.83	1.06			
เฉลี่ยด้านวิชาการ	3.83	0.69			
ด้านการแนะแนว					
7. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต	3.96	1.02			
8. ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ วินัยที่ต้องปฏิบัติร่วมกันภายในกลุ่ม	3.55	1.04			
9. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น	4.07	0.98			
10. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกเรียนวิชาชีพ	3.73	1.03			
11. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเตรียมตัวในการประกอบอาชีพ	3.61	1.08			
12. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ	3.85	1.02			
เฉลี่ยด้านการแนะแนว	3.78	0.71			

ตาราง 4 (ต่อ)

กิจกรรมที่ปฏิบัติ	ค่าสถิติ		แผนภูมิแสดงค่าเฉลี่ย		
	$\bar{X}$	S.D.	น้อย	ปานกลาง	มาก
			1.00	2.33	3.66 5.00
ด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม					
13. ชี้แจงให้นักศึกษาเข้าใจจุดมุ่งหมายและวิธีการพบกลุ่ม	3.61	1.04			
14. เป็นที่ปรึกษาคอยดูแล ช่วยเหลือ ประสานงานในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม	3.83	1.05			
15. ให้คำแนะนำในการเลือกสถานที่พบกลุ่ม เวลาการพบกลุ่ม และการเลือกเข้ากลุ่มกิจกรรม	3.52	1.02			
16. เข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มกับนักศึกษา	3.77	1.06			
17. ช่วยเหลือนักศึกษาในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม	3.68	0.97			
18. ช่วยเหลือแนะนำให้อัดเป็นกลุ่มย่อยไปศึกษาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ	3.58	1.08			
เฉลี่ยด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม	3.68	0.73			
ด้านการเรียนการสอน					
19. แนะนำแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าหาข้อมูล	4.01	0.96			
20. จัดเชิญวิทยากรภายนอกให้ความรู้แก่นักศึกษา	3.46	1.14			
21. ส่งเสริมให้นักศึกษามีกำลังใจที่จะเรียน	4.08	1.02			
22. ประสานงานให้นักศึกษาไปศึกษาหาความรู้จากสถานประกอบการต่าง ๆ	3.60	1.08			
23. ประเมินผลความก้าวหน้าทางการเรียนของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ	3.89	0.96			
24. สามารถตอบปัญหาการเรียนกับนักศึกษาได้	4.10	0.96			
เฉลี่ยด้านการเรียนการสอน	3.87	0.72			

ตาราง 4 (ต่อ)

กิจกรรมที่ปฏิบัติ	ค่าสถิติ		แผนภูมิแสดงค่าเฉลี่ย		
	$\bar{X}$	S.D.	น้อย	ปานกลาง	มาก
			1.00	2.33	3.66 5.00
ด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน					
25. รับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา	3.95	0.95			
26. ช่วยสอนเสริมให้นักศึกษาที่เรียนไม่ทัน	4.01	1.09			
27. ติดตามนักศึกษาที่ขาดการพบกลุ่มย่อย ๆ	3.60	1.14			
28. มีความเป็นกันเองกับนักศึกษา	4.01	1.50			
29. เป็นที่ปรึกษา ผู้แนะนำ และแก้ปัญหาให้กับนักศึกษาได้	4.12	1.40			
30. เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี	4.08	1.02			
เฉลี่ยด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน	3.98	0.62			
เฉลี่ยทุกด้าน	3.81	0.62			

จากตาราง 4 ความคาดหวังของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครที่มีต่อบทบาทของครูประจำกลุ่ม สรุปได้ดังนี้

1. ความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มโดยรวม

ความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่ม โดยรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ คือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ($\bar{X} = 3.98$) ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.87$) ด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.83$) ด้านการแนะแนว ($\bar{X} = 3.78$) และด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม ($\bar{X} = 3.68$)

2. ความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มเป็นรายชื่อ

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของข้อคำถามเป็นรายชื่อ ซึ่งมี 30 ข้อ พบว่า ความคาดหวังของนักศึกษาทางไกลต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มอยู่ในระดับมาก 22 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง 8 ข้อ อยู่ในระดับน้อยไม่มี รายละเอียดมีดังนี้

2.1 คาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มในระดับมาก มี 22 ข้อ เรียงตามลำดับดังนี้

- 1) เป็นที่ปรึกษาผู้แนะนำและแก้ปัญหาให้กับนักศึกษา ($\bar{X} = 4.12$)
- 2) สามารถตอบปัญหาการเรียนกับนักศึกษาได้ ($\bar{X} = 4.10$)
- 3) ส่งเสริมให้นักศึกษามีกำลังใจที่จะเรียน ($\bar{X} = 4.08$)
- 4) เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ($\bar{X} = 4.08$)
- 5) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ($\bar{X} = 4.07$)
- 6) แนะนำแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าหาความรู้ ($\bar{X} = 4.01$)
- 7) ช่วยสอนเสริมให้นักศึกษาที่เรียนไม่ทัน ($\bar{X} = 4.01$)
- 8) มีความเป็นกันเองกับนักศึกษา ($\bar{X} = 4.01$)
- 9) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 3.96$)
- 10) รับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา ($\bar{X} = 3.95$)
- 11) ให้ความรู้เกี่ยวกับการวัดผลการเรียน ($\bar{X} = 3.91$)
- 12) มีความรู้ความสามารถในวิชาแขนงต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.90$)
- 13) ประเมินผลความก้าวหน้าทางการเรียนของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ
($\bar{X} = 3.89$)
- 14) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ
($\bar{X} = 3.85$)
- 15) เป็นที่ปรึกษาคอยดูแลช่วยเหลือประสานงานในการจัดกิจกรรมการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ($\bar{X} = 3.83$)
- 16) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกเรียนวิชาเรียน ($\bar{X} = 3.78$)
- 17) เข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มกับนักศึกษา ($\bar{X} = 3.77$)
- 18) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X} = 3.76$)
- 19) ให้ความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนการเรียน ($\bar{X} = 3.76$)
- 20) ให้คำแนะนำเรื่องการลงทะเบียนเรียน ($\bar{X} = 3.75$)

21) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกเรียนวิชาชีพ ($\bar{X} = 3.73$)

22) ช่วยเหลือนักศึกษาในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ($\bar{X} = 3.68$)

2.2 คาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มในระดับปานกลาง มี 8 ข้อ เรียงตามลำดับ ดังนี้

- 1) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเตรียมตัวในการประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 3.61$)
- 2) ชี้แจงให้นักศึกษาเข้าใจจุดมุ่งหมายและวิธีการพบกลุ่ม ($\bar{X} = 3.61$)
- 3) ประสานงานให้นักศึกษาไปศึกษาหาความรู้จากสถานประกอบการต่าง ๆ

($\bar{X} = 3.58$)

- 4) ติดตามนักศึกษาที่ขาดการพบกลุ่มบ่อย ๆ ($\bar{X} = 3.60$)
- 5) ช่วยเหลือแนะนำให้จัดเป็นกลุ่มย่อยไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งความรู้

ต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.58$)

- 6) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ วินัยที่ต้องปฏิบัติร่วมกันภายในกลุ่ม

($\bar{X} = 3.55$)

7) ให้คำแนะนำในการเลือกสถานที่พบกลุ่ม เวลาการพบกลุ่ม และการเลือกเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = 3.52$)

- 8) จัดเชิญวิทยากรภายนอกให้ความรู้แก่นักศึกษา ($\bar{X} = 3.46$)

การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้เป็นการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคาดหวังระหว่างกลุ่มของนักศึกษาเพื่อพิจารณาตามตัวแปรอิสระ ในการนำเสนอได้แยกเป็น 3 ตอนย่อย ดังนี้

1. เปรียบเทียบโดยเพศ
2. เปรียบเทียบโดยอายุ
3. เปรียบเทียบโดยลักษณะการประกอบอาชีพ

เปรียบเทียบโดยเพศ

เมื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกตามเพศ มีนักศึกษาเพศชาย จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 53.70 และเพศหญิงจำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 46.30 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด การเปรียบเทียบในตอนนี้เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ว่า “นักศึกษาเพศต่างกัน มีความคาดหวังในบทบาทของครูประจำกลุ่มด้านวิชาการ ด้านการแนะแนว ด้านกิจกรรมการพบกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน

และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ในระดับที่แตกต่างกัน” ผลการเปรียบเทียบได้นำเสนอในตาราง 5 ต่อไปนี้

ตาราง 5 ค่าสถิติพื้นฐานและผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่มของนักศึกษาเมื่อจำแนกตามเพศ

ด้าน/เพศ	N	$\bar{X}$	S.D.	t
1. ด้านวิชาการ				
1) ชาย	196	3.87	0.72	0.91
2) หญิง	167	3.80	0.68	
2. ด้านการแนะแนว				
1) ชาย	196	3.79	0.72	0.32
2) หญิง	167	3.76	0.70	
3. ด้านการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม				
1) ชาย	196	3.68	0.78	0.23
2) หญิง	167	3.66	0.73	
4. ด้านการเรียนการสอน				
1) ชาย	196	3.80	0.78	-1.69
2) หญิง	167	3.94	0.66	
5. ด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน				
1) ชาย	196	3.94	0.76	-1.04
2) หญิง	167	4.01	0.69	
6. รวมทุกด้าน				
1) ชาย	196	3.81	0.62	-1.05
2) หญิง	167	3.89	0.55	

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเกี่ยวกับความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มระหว่างนักศึกษาเพศชายและเพศหญิงในตาราง 5 ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน และรวมทุกด้าน สรุปได้ว่าเพศของนักศึกษาไม่ส่งผลให้ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เปรียบเทียบโดยอายุ

ในการเปรียบเทียบโดยอายุได้แบ่งนักศึกษาทางไกลออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอายุน้อย คือ อายุไม่เกิน 20 ปี มีจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 34.20 กลุ่มอายุปานกลาง คือ อายุ 20-25 ปี มีจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00 และกลุ่มอายุมาก คือ อายุ 26 ปีขึ้นไป มีจำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 38.80 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด การเปรียบเทียบในตอนนี้เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ว่า “นักศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความคาดหวังในบทบาทของครูประจำกลุ่ม 5 ด้าน ในระดับที่แตกต่างกัน” ผลการเปรียบเทียบได้นำเสนอในตาราง 6 และตาราง 7 ดังต่อไปนี้

ตาราง 6 ค่าสถิติพื้นฐานระดับความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่มของนักศึกษาเมื่อจำแนกตามอายุ

ด้าน/กลุ่มอายุ	N	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านวิชาการ			
1) อายุไม่เกิน 20 ปี	124	3.81	0.63
2) อายุ 20-25 ปี	98	3.70	0.80
3) อายุ 26 ปีขึ้นไป	141	3.94	0.66
2. ด้านการแนะแนว			
1) อายุไม่เกิน 20 ปี	124	3.77	0.67
2) อายุ 20-25 ปี	98	3.72	0.78
3) อายุ 26 ปีขึ้นไป	141	3.83	0.69
3. ด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม			
1) อายุไม่เกิน 20 ปี	124	3.65	0.68
2) อายุ 20-25 ปี	98	3.65	0.76
3) อายุ 26 ปีขึ้นไป	141	3.68	0.76
4. ด้านการเรียนการสอน			
1) อายุไม่เกิน 20 ปี	124	3.82	0.66
2) อายุ 20-25 ปี	98	3.80	0.83
3) อายุ 26 ปีขึ้นไป	141	3.96	0.69

ตาราง 6 (ต่อ)

ด้าน/กลุ่มอายุ	N	$\bar{X}$	S.D.
5. ด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน			
1) อายุไม่เกิน 20 ปี	124	3.87	0.65
2) อายุ 20-25 ปี	98	3.94	0.84
3) อายุ 26 ปีขึ้นไป	141	4.09	0.70
6. รวมทุกด้าน			
1) อายุไม่เกิน 20 ปี	124	3.78	0.54
2) อายุ 20-25 ปี	98	3.81	0.64
3) อายุ 26 ปีขึ้นไป	141	3.92	0.57

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคิดเห็น
ของนักศึกษาเมื่อจำแนกตามอายุ

ด้าน/แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
1. ด้านวิชาการ				
ระหว่างกลุ่ม	2	3.31	1.66	3.49*
ภายในกลุ่ม	331	157.21	0.48	
รวม	333	160.53		
2. ด้านการแนะแนว				
ระหว่างกลุ่ม	2	0.65	0.33	0.65
ภายในกลุ่ม	331	165.49	0.50	
รวม	333	166.14		
3. ด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม				
ระหว่างกลุ่ม	2	0.07	0.37	0.06
ภายในกลุ่ม	344	158.03	0.54	
รวม	346	185.11		

ตาราง 7 ต่อ)

ด้าน/แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
4. ด้านการเรียนการสอน				
ระหว่างกลุ่ม	2	1.72	0.86	1.65
ภายในกลุ่ม	318	166.05	0.52	
รวม	320	167.77		
5. ด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน				
ระหว่างกลุ่ม	2	3.08	1.54	2.93
ภายในกลุ่ม	335	175.83	0.52	
รวม	337	178.91		
6. รวมทุกด้าน				
ระหว่างกลุ่ม	2	1.09	0.55	1.61
ภายในกลุ่ม	272	92.57	0.34	
รวม	279	93.67		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบในตาราง 7 พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียงด้านเดียว คือ ด้านวิชาการ ส่วนด้านอื่น ๆ อีก 4 ด้าน คือ ด้านการแนะแนว ด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน ด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน และรวมทุกด้าน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับความคาดหวังด้านวิชาการได้นำมาทำการทดสอบเป็นรายคู่ตามวิธีของ นิวแมน-คูลส์ (Newman Kules Method) ต่อไป ดังแสดงในตาราง 8 ต่อไปนี้

ตาราง 8 ผลการทดสอบระดับความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มเป็นรายคู่ตามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีอายุแตกต่างกัน

ด้าน/กลุ่มอายุ		20-25 ปี	ไม่เกิน 20 ปี	26 ปีขึ้นไป
	$\bar{X}$	3.70	3.81	3.94
20-25 ปี	3.70	-	0.11	0.13*
ไม่เกิน 20 ปี	3.81		-	0.24*
26 ปีขึ้นไป	3.94			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 8 แสดงว่านักศึกษาที่มีอายุ 26 ปีขึ้นไปมีความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มในด้านวิชาการสูงกว่านักศึกษาที่มีอายุอยู่ในกลุ่ม 20-25 ปี และกลุ่มอายุไม่เกิน 20 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เปรียบเทียบโดยลักษณะการประกอบอาชีพ

ลักษณะการประกอบอาชีพของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีอาชีพและรายได้แน่นอน จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 72.10 กับกลุ่มที่ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 23.40 และมีผู้ที่ไม่ได้ระบุอีก 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.50 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด สำหรับผู้ที่ไม่ได้ระบุอาชีพไม่ได้นำมาคำนวณในครั้งนี้ การเปรียบเทียบในตอนนี้เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ว่า “นักศึกษาที่มีลักษณะการประกอบอาชีพแตกต่างกันมีความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มด้านวิชาการ ด้านการแนะแนว ด้านกิจกรรมการพบกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ในระดับที่แตกต่างกัน” ผลการเปรียบเทียบได้นำเสนอในตาราง 9 ต่อไปนี้

ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคิดเห็นของนักศึกษาแยกตามลักษณะการประกอบอาชีพ

ด้าน/อาชีพ	N	$\bar{X}$	S.D.	t
1. ด้านวิชาการ				
1) มีอาชีพที่มีรายได้แน่นอน	262	3.87	0.66	0.29
2) ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ	85	3.84	0.81	
2. ด้านการแนะแนว				
1) มีอาชีพและรายได้แน่นอน	262	3.78	0.66	-0.43
2) ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ	85	3.83	0.81	
3. ด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม				
1) มีอาชีพและรายได้แน่นอน	262	3.70	0.72	0.30
2) ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ	85	3.67	0.80	
4. ด้านการเรียนการสอน				
1) มีอาชีพและรายได้แน่นอน	262	3.92	0.67	1.10
2) ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ	85	3.79	0.79	

ตาราง 9 (ต่อ)

ด้าน/อาชีพ	N	$\bar{X}$	S.D.	t
5. ด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน				
1) มีอาชีพและรายได้แน่นอน	262	4.02	0.65	0.93
2) ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ	85	3.92	0.79	
6. รวมทุกด้าน				
1) มีอาชีพและรายได้แน่นอน	262	3.88	0.53	1.19
2) ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ	85	3.77	0.71	

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเกี่ยวกับความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มระหว่างนักศึกษาที่มีลักษณะการประกอบอาชีพต่างกัน ในตาราง 9 ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งเมื่อพิจารณาโดยรวมและพิจารณาเป็นรายด้าน ซึ่งสรุปได้ว่า ลักษณะการประกอบอาชีพของนักศึกษาไม่ส่งผลต่อความคาดหวังในบทบาทของครูประจำกลุ่ม

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อมูลส่วนนี้ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด เป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักศึกษา จากข้อมูลดังกล่าวสามารถจำแนกความคิดเห็นออกเป็น 2 เรื่อง คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมการพบกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียน ดังนั้น การนำเสนอจึงได้แยกเป็น 2 ตอนย่อย คือ

1. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม
2. ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม

ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มสามารถแยกเป็น 8 ประเด็น ดังรายละเอียดในตาราง 10 ต่อไปนี้

ตาราง 10 ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม

ข้อ	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่	ร้อยละ
1.	นักศึกษาไม่ค่อยมีโอกาสร่วมกิจกรรม เพราะส่วนใหญ่จัดในวันทำงาน	40	21.16
2.	ในการพบกลุ่มแต่ละครั้งนักศึกษาไม่ค่อยมีโอกาสดำเนินการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	39	20.63
3.	นักศึกษาได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนและการร่วมกิจกรรมไม่ทั่วถึง	37	19.57
4.	ครูประจำกลุ่มไม่สามารถให้คำปรึกษาในบางเรื่องได้	27	14.28
5.	ครูประจำกลุ่มไม่สามารถจัดให้มีการประเมินผลระหว่างเรียนได้	15	7.93
6.	ครูประจำกลุ่มไม่สามารถจัดหาหนังสือหรือตำราเรียนมาให้เพื่อจะได้เหมือนกัน สะดวกในการสอบ	12	6.34
7.	ในบางวิชาที่เนื้อหาหนัก และต้องเรียนรู้อย่างเข้าใจ แต่ไม่สามารถดำเนินการมีเวลาในการพบกลุ่มน้อย	10	5.29
8.	นักศึกษาไม่ค่อยมีโอกาสดำเนินการได้แสดงความคิดเห็น	9	4.80
	รวม	189	100.00

จากตาราง 10 ซึ่งเป็นความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการพบกลุ่ม มี 8 ประเด็นโดยเรียงตามลำดับความถี่ ดังนี้

1. นักศึกษาไม่ค่อยมีโอกาสร่วมกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน เพราะส่วนใหญ่จัดในวันทำงาน
2. ในการพบกลุ่มแต่ละครั้ง นักศึกษาไม่ค่อยมีโอกาสดำเนินการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3. นักศึกษาได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนและการร่วมกิจกรรมไม่ทั่วถึง
4. ครูประจำกลุ่มไม่สามารถให้คำปรึกษาในบางเรื่องได้
5. ครูประจำกลุ่มไม่สามารถจัดให้มีการประเมินผลระหว่างเรียนได้
6. ครูประจำกลุ่มไม่สามารถจัดหาหนังสือหรือตำราเรียนมาให้เพื่อจะได้เหมือนกัน

สะดวกในการสอบ

7. ในบางวิชาเนื้อหาหนัก และต้องเรียนรู้อย่างเข้าใจ แต่ไม่สามารถดำเนินการ มีเวลาในการพบกลุ่มน้อย
8. นักศึกษาไม่ค่อยมีโอกาสดำเนินการได้แสดงความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อเสนอแนะของนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม มี 10 ประเด็นดังรายละเอียดในตาราง 11 ต่อไปนี้

ตาราง 11 ข้อเสนอแนะของนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม

ข้อ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
1.	ควรมีการเพิ่มเวลาในการพบกลุ่มเพื่อจะได้เรียนรู้ได้ทันทุกเนื้อหาวิชา	40	17.17
2.	ควรมีการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้ค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้อื่น	38	16.52
3.	ควรมีการพบกลุ่มในจำนวนนักศึกษาที่พอสมควรไม่มากเกินไป ทำให้แออัด สอนไม่ทั่วถึง	30	13.04
4.	ครูประจำกลุ่มควรเพิ่มความละเอียดในการอธิบายในวิชาที่ยาก และต้องการความเข้าใจ	27	11.73
5.	ควรสอนอย่างจริงจังให้ความสนใจกับนักศึกษาทุกคน สอนให้เสียงดังทั่วทั้งกลุ่ม	22	9.56
6.	ควรมีการกำหนดรูปแบบของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อความเป็นระเบียบ สวยงาม	20	8.96
7.	นักศึกษาไม่เข้าใจเนื้อหาในบางวิชา ควรมีการสอนเสริมให้กับนักศึกษาที่เรียนอ่อนบ้าง	16	6.95
8.	เรื่องอาคารสถานที่พบกลุ่ม ควรช่วยกันรักษาความสะอาดให้มากกว่านี้	15	6.52
9.	ครูประจำกลุ่มควรสอดแทรกเนื้อหาอื่น ๆ นอกจากในตำราเรียนเป็นการเพิ่มความรู้ให้นักศึกษาบ้าง	12	5.21
10.	ควรให้คำแนะนำแก่นักศึกษาในเรื่องการเรียนต่อ หรือการประกอบอาชีพได้ตามสมควร	10	4.34
	รวม	230	100.00

ข้อเสนอแนะของนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มในตาราง 11 มี 10 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้

1. ควรมีการเพิ่มเวลาในการพบกลุ่มเพื่อจะได้เรียนรู้ได้ทันทุกเนื้อหาวิชา
2. ควรมีการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้ค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้อื่น
3. ควรมีการพบกลุ่มในจำนวนนักศึกษาที่พอสมควร ไม่มากเกินไป ทำให้แออัดสอนไม่ทั่วถึง
4. ครูประจำกลุ่มควรเพิ่มความละเอียดในการอธิบายในวิชาที่ยาก และต้องการความเข้าใจ
5. ควรสอนอย่างจริงจัง ให้ความสนใจกับนักศึกษาทุกคน สอนให้เสียงดังทั่วทั้งกลุ่ม
6. ควรมีการกำหนดรูปแบบของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อความเป็นระเบียบสวยงาม
7. นักศึกษาไม่เข้าใจเนื้อหาในบางวิชาควรมีการสอนเสริมให้กับนักศึกษาที่เรียนอ่อนบ้าง
8. เรื่องอาคารสถานที่พบกลุ่ม ควรช่วยกันรักษาความสะอาดให้มากกว่านี้
9. ครูประจำกลุ่มควรสอดแทรกเนื้อหาอื่น ๆ นอกจากในตำราเรียน เป็นการเพิ่มความรู้ให้นักศึกษาบ้าง
10. ควรให้คำแนะนำแก่นักศึกษาในเรื่องการเรียนต่อหรือการประกอบอาชีพได้ตามสมควร

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อบทบาทที่คาดหวังของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียน สายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิจัยทางไกล เพื่อนำข้อมูลและข้อเสนอแนะของนักศึกษา มาใช้ประกอบเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการศึกษานอกโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รายละเอียดของการศึกษาค้นคว้ามีดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้านี้ได้กำหนดความมุ่งหมายเฉพาะเป็น 3 ประการ ได้แก่

1. เพื่อศึกษาบทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษา โดยพิจารณาใน 5 ด้าน คือ บทบาทด้านวิชาการ ด้านการแนะแนว ด้านกิจกรรมการพบกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคาดหวังของนักศึกษา เมื่อจำแนกตามตัวแปรเกี่ยวกับเพศ อายุ และลักษณะการประกอบอาชีพ
3. เพื่อรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะของนักศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่ม

พื้นที่ที่ทำการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้านี้ดำเนินการในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ครอบคลุมเขตปฏิบัติการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครทั้ง 4 ศูนย์ ซึ่งครอบคลุมเขตของกรุงเทพมหานครทั้ง 36 เขต

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในชั้นต้น 400 คน แบ่งเป็นศูนย์ละ 100 คนเท่ากัน และศูนย์ทำการสุ่มโรงเรียนมาศูนย์ละ 4 โรงเรียน

ได้โรงเรียนตัวอย่าง 16 โรง แต่ละโรงจับฉลากเลือกกลุ่มเรียนมา 1 กลุ่ม แต่ละกลุ่มสุ่มนักศึกษา มา 25 คน ด้วยวิธีการนี้จะได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 400 คน แต่ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาเพียง 363 คน คิดเป็นร้อยละ 90.75 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ประมาณการไว้แต่เดิม

เนื้อหาของการศึกษาค้นคว้า

เนื้อหาของการศึกษาค้นคว้านี้ได้แก่ บทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของ นักศึกษาทางไกล ซึ่งแบ่งเป็น 5 ด้าน

1. บทบาทด้านวิชาการ ได้แก่ บทบาทในการเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยจะต้องคำนึงว่าการสอนผู้ใหญ่ ไม่ใช่การสอนหนังสือเท่านั้น แต่จะต้องสอนให้ผู้เรียนเป็นคน คิดเป็น และสามารถแก้ปัญหาได้ บทบาทในการอำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม แนะนำการใช้สื่อการเรียนต่าง ๆ ตลอดจนการแสวงหาแหล่งความรู้ใหม่อยู่เสมอ
2. บทบาทด้านการแนะแนว ได้แก่ การอำนวยความสะดวกกับผู้เรียนในเรื่องกิจกรรม ต่าง ๆ เป็นต้นว่าการขึ้นทะเบียนนักศึกษา การลงทะเบียนเรียน การพบกลุ่ม การลงทะเบียนเพื่อ เทียบโอนวิชาชีพ ตลอดจนแจ้งข่าวคราวในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียน การสอนให้ผู้เรียนทราบ
3. บทบาทด้านกิจกรรมการพบกลุ่ม ได้แก่ บทบาทในการจัดให้มีการพบกลุ่มตาม หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ในการพบกลุ่มนั้นครูประจำกลุ่มทำหน้าที่เป็น ผู้ประสานงาน จัดให้ผู้เรียนได้มีการอภิปราย พูดคุย และทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อฝึกกระบวนการคิด การแก้ปัญหา และการตัดสินใจร่วมกัน โดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นตัวช่วยให้ผู้เรียนได้ให้ข้อมูล ของผู้เรียนแต่ละคนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ในกระบวนการคิด และการตัดสินใจให้ถูกต้องมาก ที่สุด
4. บทบาทด้านการเรียนการสอน ได้แก่ บทบาทเกี่ยวกับการวางแผนในการจัดการ เรียนการสอน แนวการจัดการเรียนการสอน การรับสมัครนักศึกษา การจัดสถานที่ในการพบกลุ่ม การสอนเสริม การฝึกงาน ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาจนกระทั่งจบหลักสูตร
5. บทบาทด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน บทบาทด้านนี้จะ เป็นบทบาทเฉพาะตัวของครู ประจำกลุ่มที่จะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน โดยทั่วไปนักศึกษาผู้ใหญ่ไม่ต้องการการบังคับ หรือตั้งอยู่ในกฎเกณฑ์ตายตัว แต่นักศึกษาผู้ใหญ่ต้องการความเป็นตัวของตัวเอง ครูประจำกลุ่มจึง มีหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะในด้านการเรียน หรือการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้

แสดงความคิดเห็น เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าได้ใช้ประสบการณ์ของตนได้อย่างเต็มที่และเหมาะสมในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน

ตัวแปรสำหรับการศึกษาค้นคว้า

ตัวแปรอิสระ แบ่งตามข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษาโดยพิจารณาตัวแปร ดังนี้

1. เพศ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ
 - 1.1 นักศึกษาเพศชาย
 - 1.2 นักศึกษาเพศหญิง
2. กลุ่มอายุ กำหนดเป็น 3 กลุ่ม คือ
 - 2.1 กลุ่มอายุน้อย ได้แก่ ผู้มีอายุไม่เกิน 20 ปี
 - 2.2 กลุ่มอายุปานกลาง ได้แก่ ผู้มีอายุระหว่าง 20 ปี - 25 ปี
 - 2.3 กลุ่มอายุมาก ได้แก่ ผู้มีอายุ 26 ปีขึ้นไป
3. ลักษณะการประกอบอาชีพ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ
 - 3.1 มีอาชีพและมีรายได้แน่นอน
 - 3.2 ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ

ตัวแปรตาม ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ บทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษา แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ

1. บทบาทด้านวิชาการ
2. บทบาทด้านการแนะแนว
3. บทบาทด้านกิจกรรมการพบกลุ่ม
4. บทบาทด้านการเรียนการสอน
5. บทบาทด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามนักศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังในบทบาทของครูประจำกลุ่ม แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check-list) เป็นแบบเลือกตอบมี 3 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ และลักษณะการประกอบอาชีพ ตอนที่ 2 เป็นการแสดงความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับ

บทบาทที่คาดหวังของครูประจำกลุ่ม แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านการแนะแนว ด้านกิจกรรมการพบกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยการติดต่อกับโรงเรียนที่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วนำแบบสอบถามไปแจกให้นักศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างช่วยตอบแบบสอบถาม ในระหว่างวันที่ 22 พฤศจิกายน - วันที่ 20 ธันวาคม 2541 รวมระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล 30 วัน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาจำนวน 363 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.75 ของแบบสอบถามทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS-PC คำนวณค่าสถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยแจกแจงนับความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ
2. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของครูประจำกลุ่ม วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อ รายด้าน และเฉลี่ยรวมทุกด้าน
3. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสำหรับจำนวนกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม โดยการทดสอบค่าที (t-test) ถ้ากลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองกลุ่มใช้การทดสอบค่าเอฟ (F-test) และเมื่อพบความแตกต่างนำไปทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีของนิวแมนคูลส์ (Newman Keuls' Method) ต่อไป
4. แบบสอบถามปลายเปิดทำการวิเคราะห์โดยการจำแนกตามเนื้อหา แล้วแจกแจงนับความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ

ผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ดังนี้

1. ระดับความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่ม

1.1 ความคาดหวังของนักศึกษาต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มโดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$)

1.2 เมื่อพิจารณาระดับความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้ คือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ($\bar{X} = 3.98$) ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.87$) ด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.83$) ด้านการแนะแนว ($\bar{X} = 3.78$) และด้านการจัดกิจกรรมพหุกลุ่ม ($\bar{X} = 3.68$)

1.3 เมื่อพิจารณาระดับความคาดหวังเป็นรายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 22 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 8 ข้อ อยู่ในระดับน้อยไม่มี ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 10 อันดับแรก ได้แก่

- 1) เป็นที่ปรึกษา ผู้แนะนำและแก้ปัญหาให้กับนักศึกษา ($\bar{X} = 4.12$)
- 2) สามารถตอบปัญหาการเรียนกับนักศึกษาได้ ($\bar{X} = 4.10$)
- 3) ส่งเสริมให้นักศึกษามีกำลังใจที่จะเรียน ($\bar{X} = 4.08$)
- 4) เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ($\bar{X} = 4.08$)
- 5) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ($\bar{X} = 4.07$)
- 6) แนะนำแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าหาความรู้ ($\bar{X} = 4.01$)
- 7) ช่วยสอนเสริมให้นักศึกษาที่เรียนไม่ทัน ($\bar{X} = 4.01$)
- 8) มีความเป็นกันเองกับนักศึกษา ($\bar{X} = 4.01$)
- 9) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการพหุกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 3.96$)
- 10) รับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา ($\bar{X} = 3.95$)

2. เปรียบเทียบระดับความคาดหวังระหว่างกลุ่ม

2.1 เมื่อเปรียบเทียบโดยพิจารณาตัวแปรด้านเพศไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 เมื่อเปรียบเทียบโดยพิจารณาตัวแปรด้านอายุ พบว่า นักศึกษากลุ่มอายุมาก (26 ปีขึ้นไป) มีความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มในด้านวิชาการสูงกว่านักศึกษากลุ่มอายุปานกลาง (20-25 ปี) และกลุ่มอายุน้อย (ไม่เกิน 20 ปี) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

2.3 เมื่อเปรียบเทียบโดยพิจารณาจากลักษณะการประกอบอาชีพ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

8. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ได้แก่

- 1) นักศึกษาไม่ค่อยมีโอกาสร่วมกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน เพราะส่วนใหญ่จัดในวันทำงาน
- 2) ในการพบกลุ่มแต่ละครั้ง นักศึกษาไม่ค่อยมีโอกาสดำเนินการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- 3) นักศึกษาได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนและการร่วมกิจกรรมไม่ทั่วถึง
- 4) ครูประจำกลุ่มไม่สามารถให้คำปรึกษาในบางเรื่องได้
- 5) ครูประจำกลุ่มไม่สามารถจัดให้มีการประเมินผลระหว่างเรียนได้
- 6) ครูประจำกลุ่มไม่สามารถจัดหาหนังสือหรือตำราเรียนมาให้เพื่อจะได้เหมือนกันสะดวกในการสอบ
- 7) ในบางวิชาเนื้อหาหนัก และต้องเรียนรู้อย่างเข้าใจ แต่ไม่สามารถดำเนินการมีเวลาในการพบกลุ่มน้อย
- 8) นักศึกษาไม่ค่อยมีโอกาสดำเนินการแสดงความคิดเห็น

4. ข้อเสนอแนะของนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม มีดังนี้

- 1) ควรมีการเพิ่มเวลาในการพบกลุ่มเพื่อจะได้เรียนได้ทันทุกเนื้อหาวิชา
- 2) ควรมีการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้ค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้อื่น
- 3) ควรมีการพบกลุ่มในจำนวนนักศึกษาที่พอสมควร ไม่มากเกินไป ทำให้แออัดสอนไม่ทั่วถึง

4) ครูประจำกลุ่มควรเพิ่มความละเอียดในการอธิบายในวิชาที่ยาก และต้องการความเข้าใจ

5) ควรสอนอย่างจริงจัง ให้ความสนใจกับนักศึกษาทุกคน สอนให้เสียงดังทั่วทั้งกลุ่ม

6) ควรมีการกำหนดรูปแบบของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อความเป็นระเบียบสวยงาม

7) นักศึกษาไม่เข้าใจเนื้อหาในบางวิชาควรมีการสอนเสริมให้กับนักศึกษาที่เรียนอ่อนบ้าง

8) เรื่องอาคารสถานที่พบกลุ่ม ควรช่วยกันรักษาความสะอาดให้มากกว่านี้

9) ครูประจำกลุ่มควรสอดแทรกเนื้อหาอื่น ๆ นอกจากในตำราเรียน เป็นการเพิ่มความรู้นักศึกษาบ้าง

10) ควรให้คำแนะนำแก่นักศึกษาในเรื่องการเรียนต่อหรือการประกอบอาชีพได้ตามสมควร

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานครครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำประเด็นมาอภิปรายตามลำดับดังนี้

1. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่ม

1.1 ความคิดเห็นของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครต่อบทบาทของครูประจำกลุ่ม โดยรวมทั้ง 5 ด้าน นักศึกษามีความคาดหวังอยู่ในระดับมากคือ มีค่าเฉลี่ย 3.81 และเมื่อพิจารณาระดับความคาดหวังของครูประจำกลุ่มเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.98) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการศึกษาแบบทางไกลเป็นการศึกษาที่อาศัยการค้นคว้าจากสื่อต่าง ๆ เป็นหลัก ครูประจำกลุ่มมีบทบาทในการแนะนำวิธีการเรียน การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ได้แก่ จากเอกสารสิ่งพิมพ์ การดูรายการโทรทัศน์ การฟังรายการวิทยุทางการศึกษา ตลอดจนศึกษาจากแบบเรียน แบบฝึกหัด และค้นคว้าเพิ่มเติม ความชัดเจนในการนำเสนอวิธีการเรียนการค้นคว้าต่าง ๆ ของครูประจำกลุ่ม จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาของนักศึกษาทางไกล ดังนั้นความต้องการหรือความคาดหวังสูงสุดของนักศึกษาจึงเป็นความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน เพราะหากผู้เรียนและครูประจำกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเข้าใจต่อระบบการถ่ายทอดการเรียนรู้ยอมทำให้การศึกษาเป็นไปด้วยความต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม เพราะวิธีเรียนทางไกลเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ตามหลักปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียน (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา. 2535) โดยมีครูประจำกลุ่มเป็นผู้ประสานงานในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้นั้น ครูประจำกลุ่มจะต้องมีคุณลักษณะที่สอดคล้อง

กับบทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มที่สำคัญคือ ความรู้ทางด้านวิชาการ ด้านกิจกรรม การพบกลุ่ม นอกจากนี้ยังต้องมีคุณลักษณะในด้านส่วนตนที่สำคัญคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์กับ ผู้เรียน และมีความประพฤติที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ จึงจะทำให้การจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งบทบาทต่าง ๆ ของครูประจำกลุ่มทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านการแนะแนว ด้านการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์ กับผู้เรียนนั้น นักศึกษามีความคาดหวังไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของจันทิมา สุวรรณพรม (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องลักษณะครูวิทยาศาสตร์ที่พึงประสงค์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อลักษณะครูวิทยาศาสตร์ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (3.68) คือ ด้านการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ทั้งนี้เป็น เพราะกิจกรรมการพบกลุ่มเป็นกิจกรรมที่ต้องมีการดำเนินอย่างต่อเนื่องสำหรับการศึกษา ทางไกล ดังนั้นความต้องการหรือความคาดหวังต่อกิจกรรมด้านนี้จึงมีน้อย เพราะนักศึกษา คำนึงถึงความจริงที่ว่าต้องมีการพบกลุ่มเป็นปกติอยู่แล้ว

1.2 การวิจัยครั้งนี้ยังพบอีกว่า เมื่อพิจารณาระดับความคาดหวังของนักศึกษาเป็น รายข้อ ความคาดหวังของนักศึกษาทางไกลต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มอยู่ในระดับมาก 22 ข้อ และระดับปานกลาง 8 ข้อ ความคาดหวังที่จะให้ครูประจำกลุ่มเป็นที่ปรึกษา ผู้แนะนำ และแก้ไข ใ้กับนักศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.12) รองลงมาเป็นความคาดหวังว่าครูประจำกลุ่มจะต้อง สามารถตอบปัญหาการเรียนกับนักศึกษาได้ นอกจากนั้นครูประจำกลุ่มควรมีการส่งเสริมให้ นักศึกษามีกำลังใจที่จะเรียน ตลอดจนเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ทั้งยัง จะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แหล่งข้อมูลในการค้นคว้าหา ความรู้ต่าง ๆ ครูประจำกลุ่มจะต้องสามารถแนะนำนักศึกษาได้ หากเกิดปัญหาการเรียนไม่ทัน เพื่อน ควรมีการสอนเสริม มีความเป็นกันเองกับผู้เรียน ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการพบกลุ่มเพื่อ พัฒนาคุณภาพชีวิต และควรรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา

2. การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม

2.1 เปรียบเทียบโดยพิจารณาเพศเป็นเกณฑ์ พบว่า นักศึกษาเพศชาย และนักศึกษา เพศหญิงมีความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ข้อ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเผยแพร่การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ตลอดจนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านอื่น ๆ เป็นไปอย่างกว้างขวาง ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ได้ขยายตัวมากขึ้น เป็นการ ช่วยเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ ตลอดจนข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ให้แพร่กระจายไปอย่างทั่วถึง นักศึกษา

ทางไกลซึ่งต้องอาศัยนวัตกรรมเหล่านี้เป็นสื่อในการศึกษาค้นคว้า จำเป็นต้องศึกษาดูตาม ทำให้ได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์และทันสมัยอยู่เสมอ ด้วยเหตุผลเหล่านี้ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ นักศึกษาเพศชายและนักศึกษาเพศหญิงมีความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มในระดับ ที่ไม่แตกต่างกัน ดังที่โสภา ชูพิกุลชัย และอรทัย ชื่นมนุญย์ (2535 : 129) กล่าวว่า ทุกตำแหน่ง หรือชั้นจะถูกสมาชิกในชุมชนคาดหวังไว้ในระดับหนึ่ง พฤติกรรมของคนที่อยู่ในตำแหน่งนั้น ๆ ควรทำอะไร มีพฤติกรรมอย่างไร คือบทบาทของแต่ละคนที่อยู่ในตำแหน่งหนึ่งควรทำอะไรมันเอง ดังนั้นการที่นักศึกษามีความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มไม่แตกต่างกัน จึงถือเป็นเรื่อง ปกติและนอกจากนี้ยังอาจเป็นเพราะนักศึกษาอยู่ในสภาพแวดล้อมและสังคมเดียวกัน ต่างมีความ ใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม วิธีเรียนทางไกล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้น ให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ตามหลักปรัชญาการศึกษาของโรงเรียน (ศูนย์ เทคโนโลยีทางการศึกษา. 2535) โดยมีครูประจำกลุ่มเป็นผู้ประสานงานในการจัดกิจกรรมการ พบกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้นั้น ครูประจำกลุ่มจะต้องมี คุณลักษณะที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มที่สำคัญคือ ด้านความรู้ ทางด้านวิชาการ ด้านกิจกรรมการพบกลุ่ม นอกจากนั้นยังต้องมีคุณลักษณะในด้านส่วนตนที่ สำคัญคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์กับผู้เรียน และมีความประพฤติที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ จึงจะ ทำให้การจัดกิจกรรมการพบกลุ่มดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งบทบาทต่าง ๆ ของครูประจำกลุ่ม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านการแนะแนว ด้านการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ด้านการเรียน การสอน และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียนนั้น นักศึกษามีความคาดหวังไม่แตกต่างกัน ซึ่ง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจันทิมา สุวรรณพรหม (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องลักษณะ ครูวิทยาศาสตร์ที่พึงประสงค์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อลักษณะครูวิทยาศาสตร์ทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ผลงานวิจัยของวัชรรา ลำเรียนดี (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอนพลศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติ คุณลักษณะและความสามารถในการปฏิบัติงานของครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา และผลงานวิจัยของนิภาพรรณ กุลดิตร (2529 : อัดสำเนา) ได้ทำการวิจัยเรื่องลักษณะครูศิลปะที่พึงประสงค์ตามการรับรู้ของครูศิลปะ และ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษายังพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิด เห็นไม่แตกต่างกันทุกด้านเช่นเดียวกัน

2.2 เปรียบเทียบโดยพิจารณาด้านอายุ พบว่า นักศึกษาที่อยู่ในกลุ่มอายุ 26 ปีขึ้นไป มีความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มด้านวิชาการสูงกว่านักศึกษาที่มีอายุอยู่ในกลุ่ม 20-25 ปี และนักศึกษาที่อยู่ในกลุ่มอายุไม่เกิน 20 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจ เนื่องมาจากนักศึกษากลุ่มที่มีอายุมากจะเป็นผู้ที่มิประสบการณืเดิมจากการดำเนินชีวิต และการได้

ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่อย่างสม่ำเสมอ ทำให้มีความรู้ที่กว้างขวางพอสมควร ดังนั้นในการที่มีโอกาสได้เรียนแบบการศึกษาทางไกล โดยร่วมกิจกรรมการพบกลุ่มในแต่ละครั้ง จึงมีความคาดหวังว่าเนื้อหาต่าง ๆ ตลอดจนวิชาการที่ครูประจำกลุ่ม ควรจะช่วยเสริมเพิ่มเติมให้ในแต่ละครั้ง ควรจะมากพอสมควร นอกจากนี้แล้วครูประจำกลุ่มทุกคนควรจะได้ผ่านการอบรมเพื่อเป็นครูประจำกลุ่ม ประกอบกับบทบาท หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายก็มีลักษณะใกล้เคียงกัน เพราะอยู่ในระเบียบของกรมการศึกษานอกโรงเรียนเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุเทพ อ่วมเจริญ (2529 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม พบว่า อายุมีความสัมพันธ์และสามารถพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบร้อยละ 17 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่พบว่าขัดแย้งกับผลงานวิจัยของฉลาด จันทรมบัติ (2527 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูการศึกษาผู้ใหญ่ในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ครูที่มีอายุต่างกันมีพฤติกรรมการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักศึกษาทางไกลที่มีอายุอยู่ในกลุ่มไม่เกิน 20 ปี 20-25 ปี และ 26 ปีขึ้นไป มีความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มในด้านการแนะแนว ด้านการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ด้านการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน โดยรวมไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะนักศึกษาทางไกลเหล่านั้นถึงแม้จะมีอายุที่แตกต่างกันก็ตาม แต่ทุกคนล้วนมีความมุ่งมั่นที่จะเรียนให้จบ เพื่อนำคุณวุฒิที่ได้นำไปใช้ในการสมัครเข้าทำงานเพื่อประกอบอาชีพต่อไป จากความมุ่งมั่นดังกล่าวทำให้ทุกคนล้วนตั้งใจร่วมกิจกรรมการพบกลุ่มด้วยความเต็มใจมิได้คาดหวังในเรื่องต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วว่าครูประจำกลุ่มจะต้องมีมากเป็นพิเศษแต่อย่างใด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอุบล ทศนโกวิท (2531 :57) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับการพบกลุ่มของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ พบว่านักศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับการพบกลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ขัดแย้งกับผลงานวิจัยของนิสัย โรจนโพธิ์ (2527 : 82-85) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนผู้ใหญ่ตามทัศนะของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 3-4 พบว่านักศึกษาที่มีอายุต่างกันมีทัศนะต่อพฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนผู้ใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 เปรียบเทียบโดยพิจารณาจากลักษณะการประกอบอาชีพของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมการพบกลุ่มในแต่ละครั้ง เพื่อเปรียบเทียบแล้วไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ได้มอบนโยบายในการดำเนินการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ตลอดจนระเบียบต่าง ๆ ว่าด้วยการดำเนินงานให้กับครูประจำกลุ่มในการอบรมทุกครั้งแล้ว ระยะเวลาในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการพบกลุ่มจึงมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน จะยืดหยุ่นได้ตามสภาพแวดล้อมของกลุ่มไม่มากมายนัก จึงส่งผลให้นักศึกษาที่มีลักษณะของการประกอบอาชีพแตกต่างกัน บางคนมีอาชีพที่มีรายได้แน่นอน บางคนมีอาชีพที่ยังไม่มั่นคง หรือบางคนยังไม่ได้ประกอบอาชีพ มีความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มซึ่งพึงกระทำในขณะร่วมกิจกรรมการพบกลุ่มนั้นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ฉลาด จันทรมบัติ (2527 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรี ระดับ 4 หมวดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ครูการศึกษาผู้ใหญ่ที่มีการประกอบอาชีพหรือประสบการณ์ต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนไม่แตกต่างกัน แต่ขัดแย้งกับผลงานวิจัยของบัญญัติ ครุพุ่ม (2539 : 86) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาทางไกลต่อการจัดกิจกรรมพบกลุ่มตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาทางไกลที่มีเพศและอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมพบกลุ่มทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม

จากการวิจัยพบว่า นักศึกษามีปัญหาและอุปสรรคในการพบกลุ่ม โดยรวมสรุปได้ดังนี้

- 1) นักศึกษาไม่ค่อยมีโอกาสร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ทางกรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดขึ้น เพราะส่วนใหญ่กิจกรรมเหล่านั้นจะจัดในวันที่นักศึกษาทำงานประจำ ทำให้ขาดโอกาสในการศึกษา
- 2) ในการพบกลุ่มแต่ละครั้ง นักศึกษาไม่ค่อยมีโอกาสดูความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้ เพราะมีเวลาในการพบกลุ่มจำกัด
- 3) ครูประจำกลุ่มควรมีการเรียนและการร่วมกิจกรรมไม่ทั่วถึง
- 4) ครูประจำกลุ่มควรมีการประเมินผลระหว่างเรียนเพื่อเป็นการเก็บสะสมคะแนนระหว่างเรียนบ้าง
- 5) ครูประจำกลุ่มควรจัดหาหนังสือเรียนหรือตำราต่าง ๆ ให้ผู้เรียนจะได้เหมือนกันสะดวกในการอ่านเพื่อเตรียมสอบวัดผล

4. ข้อเสนอแนะของนักศึกษา

- 1) ควรมีการเพิ่มเวลาในการพบกลุ่มเพื่อจะได้เรียนได้ทันทุกเนื้อหาวิชา
- 2) ควรมีการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้ค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้อื่น

- 3) ควรมีการพบกลุ่มในจำนวนนักศึกษาที่พอสมควร ไม่มากเกินไป ทำให้แออัดสอนไม่ทั่วถึง
- 4) ครูประจำกลุ่มควรเพิ่มความละเอียดในการอธิบายในวิชาที่ยาก และต้องการความเข้าใจ
- 5) ควรสอนอย่างจริงจัง ให้ความสนใจกับนักศึกษาทุกคน สอนให้เสียงดังทั่วทั้งกลุ่ม
- 6) ควรมีการกำหนดรูปแบบของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อความเป็นระเบียบสวยงาม
- 7) นักศึกษาไม่เข้าใจเนื้อหาในบางวิชาควรมีการสอนเสริมให้กับนักศึกษาที่เรียนอ่อนบ้าง
- 8) เรื่องอาคารสถานที่พบกลุ่ม ควรช่วยกันรักษาความสะอาดให้มากกว่านี้
- 9) ครูประจำกลุ่มควรสอดแทรกเนื้อหาอื่น ๆ นอกจากในตำราเรียน เป็นการเพิ่มความรู้นักศึกษาบ้าง
- 10) ควรให้คำแนะนำแก่นักศึกษาในเรื่องการเรียนต่อหรือการประกอบอาชีพได้ตามสมควร

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลจากการศึกษา พบว่า นักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร มีความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่ม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นครูประจำกลุ่มและผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน หรือกิจกรรมการพบกลุ่ม ควรพิจารณาปรับปรุงและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้มีระดับความพึงพอใจสูงขึ้น ส่งเสริมให้การดำเนินงานของครูประจำกลุ่ม ได้รับการยอมรับนับถือ เช่น มีการอบรมครูประจำกลุ่ม ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ให้ได้รับความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับความเจริญทางด้านต่าง ๆ ที่เป็นไปในยุคปัจจุบัน นอกจากนั้นยังต้องมีการปรับแผนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพบกลุ่มของนักศึกษาอย่างเต็มรูปแบบและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ระดับความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่ม เป็นรายด้าน พบว่า ความคาดหวังด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านวิชาการ ด้านการแนะแนว

และด้านการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม แสดงว่านักศึกษาต้องการให้ครูประจำกลุ่มมีบทบาทหรือหน้าที่ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ดังกล่าว อย่างมากพอเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ดังนั้นควรมีการรณรงค์หรือเร่งปรับปรุงคุณภาพบุคลากร ได้แก่ เปิดโอกาสให้ครูประจำกลุ่มเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ครูประจำกลุ่มควรต้องมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชาแขนงต่าง ๆ อยู่เสมออีกทางหนึ่งด้วย

3. ในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ครูประจำกลุ่มควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน โดยอาจเปลี่ยนแปลงวิธีการพบกลุ่มด้วยการบรรยายอย่างเดียว เป็นการพบกลุ่มโดยให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง หรือเป็นผู้ดำเนินการในการพบกลุ่ม เช่น ใช้การอภิปราย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน หรือการเชิญวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกที่มีความรู้ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการเพิ่มเติมให้กับนักศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายได้อีกทางหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างเฉพาะนักศึกษาทางไกลในกรุงเทพมหานคร จึงได้ข้อมูลจากนักศึกษาเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษาไปยังจังหวัดอื่นๆ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยทั่วประเทศ
2. ผลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่มเกี่ยวกับกิจกรรมการพบกลุ่ม เป็นการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเท่านั้น ควรถามความคิดเห็นของนักศึกษาทางไกลระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนปลายด้วย จะทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น
3. ควรศึกษาบทบาทที่เป็นจริงเปรียบเทียบกับบทบาทที่คาดหวังของนักศึกษาทางไกลที่มีต่อครูประจำกลุ่มเพื่อหาแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการพบกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกพรรณ สุวรรณพิทักษ์. สมรรถภาพที่พึงปรารถนาของครูประจำกลุ่มโรงเรียนสายสามัญศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวิธีเรียนทางไกลตามทัศนะของผู้ดำเนินงานครูประจำกลุ่ม และนักศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532. อัดสำเนา.
- กระมล ทองธรรมชาติ และคนอื่น ๆ. หน้าที่พลเมือง ส.431. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2522.
- การฝึกหัดครู, กรม. ครูกับการเปลี่ยนแปลงการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2520.
- การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. รูปแบบการอบรมครูสอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 3-4. กรุงเทพฯ : ข้าวพานิชย์, 2525.
- _____. คู่มือการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ พ.ศ.2530. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2530.
- _____. วิวัฒนาการการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2482-2533. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2534.
- _____. คู่มือครูประจำกลุ่มการศึกษาทางไกล. กรุงเทพฯ : อักษรไทย, 2535.
- _____. มติใหม่ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน : สรุปสาระสำคัญในการปรับปรุงระบบบริหารและเครือข่ายการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลียงเชียง, 2536.
- _____. ชุดฝึกอบรมครูการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2537.
- _____. การศึกษาลดชีวิต การศึกษาของไทยในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2538 ก.
- _____. ชุดอบรมครูการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2538 ข.
- _____. การศึกษาลดชีวิต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทวิทยจักร จำกัด (มหาชน), 2539.
- _____. คู่มือการดำเนินงานตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2540.
- โกวิท ประวาลพุกกะ. การตัดเกรด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญพัฒน์, 2518.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. “การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์,” ใน วารสารการศึกษานอกโรงเรียน. 11(3) : 6-10; กุมภาพันธ์-มีนาคม 2525.

- จันทิมา สุวรรณพรม. ลักษณะครูวิทยาศาสตร์ที่พึงประสงค์ตามการรับรู้ของครูวิทยาศาสตร์และนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. อัดสำเนา.
- ฉลาด จันทรสุมบัติ. การศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 หมวดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- เชียรศรี วิวิธสิริ. การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประสานมิตร, 2530.
- ทรงชัย สุทธิพันธ์. ปัญหาการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มการศึกษาทางไกลในจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- เทคโนโลยีทางการศึกษา, ศูนย์. คู่มือการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญการเรียนทางไกล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2535.
- นิภาพรณ กุลคิลก. ลักษณะครูศิลปะที่พึงประสงค์ตามการรับรู้ของครูศิลปะและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.
- นิตย โธณโพธิ์. พฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียนผู้ใหญ่ตามทัศนะของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 3-4 จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- บัญญัติ ครุฑพุ่ม. ความคิดเห็นของนักศึกษาทางไกลต่อการจัดกิจกรรมพบกลุ่มตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2530 ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. อัดสำเนา.
- เบ็ญจพร ใช้เทียมศิลป์. บทบาทที่คาดหวังและที่ปฏิบัติจริงของผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 ตามทัศนะของเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนผู้บริหารผู้สอน และนักศึกษาผู้ใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. อัดสำเนา.

- ประพิท บุญสุข. พฤติกรรมการสอนที่พึงประสงค์สำหรับครูสอนวิชาชีพของศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- ปฐม นิคมานนท์. “โครงสร้างระบบการศึกษาไทยในปัจจุบัน”, เอกสารการสอนชุดวิชา
การศึกษาลดข้อขัดข้องและการศึกษานอกระบบ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช, 2532.
- ประคอง กระณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ไพบุลย์ ช่างเรียน. สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ผดุงพิทย, 2515.
- ภิญโญ สาร. หลักการศึกษ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2516.
- โมฮัมหมัด อับดุลกาเดร์. จิตวิทยาและเทคนิคการสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต,
2520.
- โมฮัมหมัด อับดุลกาเดร์ และสมจิตร สร้อยสุริยา. คู่มือปฏิบัติการศึกษานอกโรงเรียน.
กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2525.
- รังสรรค์ ทิมพันธุ์พงษ์. บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของเยาวชนในการดำเนินงาน
ศูนย์เยาวชนชนบท. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2521.
อัดสำเนา.
- รัตนา พุ่มไพศาล. “จิตวิทยาในการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่,” ใน รวมบทความการศึกษ
ผู้ใหญ่. กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน, กรมการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ :
พระพัฒนา, 2524.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2536.
- วรรณพ ทองบรรจบ. ความต้องการรับบริการทางการศึกษานอกโรงเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่
ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. อัดสำเนา.
- วัชร เล่าเรียนดี. ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอนพลศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติ คุณลักษณะ
และความสามารถในการปฏิบัติงานของครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรม
สามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 9. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2524. อัดสำเนา.

- วิรุฬห์ นิลโมจน์. บทบาทและงานของนักศึกษาระดับวิชาชีพ. ฝ่ายวิจัยและประเมินผล ศูนย์
การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้, 2530. อัดสำเนา.
- สวัสด์ ดีชื่น. ความคาดหวังลักษณะบุคลิกภาพและบทบาทการสอนของครูผู้สอนนักศึกษา
ภาคปกติและนักศึกษาผู้ใหญ่ในเขตภาคเหนือ. ลำปาง : ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
ภาคเหนือ, 2525.
- สมคะเน คำจูน. ความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่เกี่ยวกับการสอน
ของอาจารย์สอนเสริม. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- สมนึก ธาตุทอง. ความคิดเห็นของครูประจำกลุ่มนักศึกษาทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่มในเขต
ภาคกลาง. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.
- โสภา ชูพิกุลชัย และอรทัย ชื่นมณูชัย. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุรัสสา, 2535.
- สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2516.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- สุนทร โคตรบรรเทา. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ, 2524. อัดสำเนา.
- สุนทร สุนันท์ชัย. ความเป็นมาและนโยบายการจัดการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญและแบบเบ็ดเสร็จ
ระดับที่ 3-4. กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, 2521. อัดสำเนา.
- สุเทพ อ่วมเจริญ. การปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนของครูประจำกลุ่มการศึกษาทางวิทยุและ
ไปรษณีย์. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529. อัดสำเนา.
- อนันต์ ศรีอนันต์. ความต้องการการพบกลุ่มของผู้เรียนการศึกษานอกโรงเรียนแบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่
3-4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ในเขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2531. อัดสำเนา.
- อรพรรณ สมานทรัพย์. บทบาทที่คาดหวังและที่ปฏิบัติจริงในด้านการเรียนการสอนของครู
ประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ตามการ
รับรู้ของตนเอง ผู้บริหาร และผู้เรียนในเขตภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.

- อารี ชุ่มเมืองปัก. รายงานการวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูผู้สอนเด็กก่อนประถมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้ปกครอง ในสำนักงาน
การประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2535.
- อุบล ทศนโกวิท. การศึกษาเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับการพบกลุ่ม
ของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรีระดับที่ 3-4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ในเขตการศึกษา
นอกโรงเรียนภาคกลาง. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- Beck, William R. "Pupil Perception of Teacher Merit : A Factor Analysis of Five
Postulated Dimensions," The Journal of Education Research. : 127-
128 ; November, 1976.
- Beder, Harold W. and Gordon G. Darkenwald. "Differences between Teaching Adult
and Pre-adult : Some Proposition and Finding," Adult Education. 32 (3) :
169 ; 1982.
- Boudreau, Richard A. "Confidence : A Crucial Factor in Adult Education" Adult
Leadership. 25 : 216; March, 1977.
- Cass, A.W. and A.P. Crabtree. Noble and Noble. New York : Publisher Inc, 1956.
- Cronbach, Lee Joseph. Essential of Psychological Testing. 3rd ed. New York :
Harper and Row, 1970.
- Davidson, Danial J. "Role, Personality and Social Stucture in the Organization
Setting". Selected Heading and Projects in Social Psychology. New York :
Random House, Inc., 1971.
- Gibb, Jack R. "Learning Theory in Adult Education," in Handbook of Adult
Education in United States. Malcolm S. Knowles (ed). Chicago : Adult
Education Association, 1964.
- Grotelueschen, A.D. Evaluation in Adult Basic Education, How and Why. Illinois :
The Interstate Printer, Publishers, Inc, 1973.
- Hearld, James E. and Samuel A. Moore. The Teacher and Administrative Relationship
in School System. New York, The Macmillan Company, 1968.
- Knowles, Malcom. S. The Adult Learner : A Neglected Species. Houston : Gulf
Publishing Co., 1978. ✓

- Langerman, Phillip D. You Can Be a Successful Teacher of Adults. Washington. D.C. : National Association for Public Continuing and Adult Education, 1974.
- Morgan, T.C. Introduction to Psychology. New York : McGraw-Hill Book Co., 1951.
- Sarbin, Theodore R. "Role Theory," Handbook of Psychology. Edited by Gardner Lindzey. Addison-Wesley Publishing Company, 1959.
- Yamane, Taro. Statistics : An Introductory Analysis. 2nd ed. New York : Haper and Row, 1976.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ทม 1007/ 4 ๕๕๑

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

18 พฤศจิกายน 2541

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เนื่องด้วย นางนุสรา สกลนุรกิจ นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐมนิคมานนท์ และ ดร.ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ดร.บูรพาทิศ พลอยสุวรรณ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางนุสรา สกลนุรกิจ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร. 258-4119

ที่ ทม 1007/ 4๒๕3

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

16 พฤศจิกายน 2541

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

เนื่องด้วย นางนุสรา สกลนุกรกิจ นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐมนิคมานนท์ และ ดร.ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ดร.ปาน กิมปี และ ดร.ปรียานุช จริยาวิทยานนท์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางนุสรา สกลนุกรกิจ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร. 258-4119

ที่ ทม 1007/ ๕6๖3

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

30 พฤศจิกายน 2541

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน 1

ด้วย นางนุสรา สกลนุกรกิจ นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์ และ ดร.ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากนักศึกษาทางไกล โดยขออนุญาตให้นักศึกษาทางไกลระดับต้นตอบแบบสอบถามบทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร ในระหว่างเดือนธันวาคม 2541

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาให้ นางนุสรา สกลนุกรกิจ ได้เก็บข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์ และจะกรุณามีหนังสือแจ้งไปยังโรงเรียนในสังกัดจะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร. 258-4119

ที่ ทม 1007/ 450๑

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

30 พฤศจิกายน 2541

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน 2

ด้วย นางนุสรา สกลนุกรกิจ นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์ และ ดร.ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากนักศึกษาทางไกล โดยขออนุญาตให้นักศึกษาทางไกลระดับต้นตอบแบบสอบถามบทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร ในระหว่างเดือนธันวาคม 2541

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาให้ นางนุสรา สกลนุกรกิจ ได้เก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ และจะกรุณามีหนังสือแจ้งไปยังโรงเรียนในสังกัดจะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร. 258-4119

ที่ ทม 1007/ 4561

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

30 พฤศจิกายน 2541

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน 3

ด้วย นางนุสรา สกลนุกรกิจ นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์ และ ดร.ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากนักศึกษาทางไกล โดยขออนุญาตให้นักศึกษาทางไกลระดับต้นตอบแบบสอบถามบทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร ในระหว่างเดือนธันวาคม 2541

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาให้ นางนุสรา สกลนุกรกิจ ได้เก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ และจะกรุณามีหนังสือแจ้งไปยังโรงเรียนในสังกัดจะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร. 258-4119

ที่ ทม 1007/4500

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

30 พฤศจิกายน 2541

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน 4

ด้วย นางนุสรา สกลนุกรกิจ นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์ และ ดร.ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากนักศึกษาทางไกล โดยขออนุญาตให้นักศึกษาทางไกลระดับต้นตอบแบบสอบถามบทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร ในระหว่างเดือนธันวาคม 2541

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาให้ นางนุสรา สกลนุกรกิจ ได้เก็บข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์ และจะกรุณามีหนังสือแจ้งไปยังโรงเรียนในสังกัดจะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร. 258-4119

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจคุณภาพเครื่องมือ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร กรุงเทพฯ 10110
2. ดร.ปรียานุช จริยวิธานนท์ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษกรมการศึกษา
นอกโรงเรียน กรุงเทพฯ 10300
3. ดร.ปาน กิมปี ศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน
กรุงเทพฯ 10300
4. ดร.นุรพาทิศ พลอยสุวรรณ คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาคผนวก ค

**แบบสอบถามบทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวัง
ของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ในกรุงเทพมหานคร**

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

บทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกล
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา

ตอนที่ 2 ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูประจำกลุ่ม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอให้นักศึกษาตอบทุกข้อโดยไม่เว้น คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ในการ
ปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

(นางนุสรา สกสกรกิจ)

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1

ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับตัวท่าน

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ

☐ ต่ำกว่า 20 ปี

☐ 21 - 25 ปี

☐ 26 ปีขึ้นไป

3. การประกอบอาชีพของท่านในขณะนี้

☐ มีอาชีพที่มีรายได้แน่นอน

☐ ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ 2

บทบาทของครูประจำกลุ่มเกี่ยวกับความคาดหวัง

คำชี้แจง

ขอให้นักศึกษาพิจารณากิจกรรมในแต่ละข้อ ท่านต้องการให้ครูประจำกลุ่มปฏิบัติมากหรือน้อยเท่าใด โดยกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตารางตรงกับความรู้สึกหรือความคาดหวังของท่าน โดยแบ่งเป็น 5 ระดับดังนี้

1	หมายถึง	คาดหวังให้ครูประจำกลุ่มปฏิบัติน้อยที่สุด
2	หมายถึง	คาดหวังให้ครูประจำกลุ่มปฏิบัติน้อย
3	หมายถึง	คาดหวังให้ครูประจำกลุ่มปฏิบัติในระดับปานกลาง
4	หมายถึง	คาดหวังให้ครูประจำกลุ่มปฏิบัติมาก
5	หมายถึง	คาดหวังให้ครูประจำกลุ่มปฏิบัติมากที่สุด

โปรดตอบให้ครบทุกข้อ

บทบาทของครูประจำกลุ่ม	คาดหวังให้ครูปฏิบัติในระดับใด				
	1	2	3	4	5
ด้านวิชาการ					
1. ให้ความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนการเรียน					
2. ให้คำแนะนำเรื่องการลงทะเบียนเรียน					
3. ให้ความรู้เกี่ยวกับการวัดผลการเรียน					
4. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกเรียนวิชาเรียน					
5. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียน					
6. มีความรู้ความสามารถในวิชาแขนงต่าง ๆ					
ด้านการแนะแนว					
7. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการพบกลุ่มเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิต					
8. ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ วินัยที่ต้องปฏิบัติ ร่วมกันภายในกลุ่ม					
9. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น					
10. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกเรียนวิชาชีพ					
11. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเตรียมตัวในการประกอบ อาชีพ					
12. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ในการ ประกอบอาชีพ					
ด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม					
13. ชี้แจงให้นักศึกษาเข้าใจจุดมุ่งหมายและวิธีการพบกลุ่ม					
14. เป็นที่ปรึกษา คอยดูแล ช่วยเหลือ ประสานงานในการ จัดกิจกรรมการพบกลุ่ม					
15. ให้คำแนะนำในการเลือกสถานที่พบกลุ่ม เวลาการ พบกลุ่ม และการเลือกเข้ากลุ่มกิจกรรม					
16. เข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มกับนักศึกษา					
17. ช่วยเหลือนักศึกษาในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม					

บทบาทของครูประจำกลุ่ม	คาดหวังให้ครูปฏิบัติในระดับใด				
	1	2	3	4	5
18. ช่วยเหลือแนะนำให้อัดเป็นกลุ่มย่อยไปศึกษาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ					
ด้านการเรียนการสอน					
19. แนะนำแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าหาความรู้					
20. จัดเชิญวิทยากรภายนอกให้ความรู้แก่นักศึกษา					
21. ส่งเสริมให้นักศึกษามีกำลังใจที่จะเรียน					
22. ประสานงานให้นักศึกษาไปศึกษาหาความรู้จากสถานประกอบการต่าง ๆ					
23. ประเมินผลความก้าวหน้าทางการเรียนของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ					
24. สามารถตอบปัญหาการเรียนกับนักศึกษาได้					
ด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน					
25. รับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา					
26. ช่วยสอนเสริมให้นักศึกษาที่เรียนไม่ทัน					
27. ติดตามนักศึกษาที่ขาดการพบกลุ่มบ่อย ๆ					
28. มีความเป็นอันเองกับนักศึกษา					
29. เป็นที่ปรึกษา ผู้แนะนำ และแก้ปัญหาให้กับนักศึกษาได้					
30. เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น ระบุปัญหาการเรียน หรือต้องการให้ครูหรือโรงเรียนทำอะไร การเรียนการสอนจึงจะได้ผล ดี หรือความคิดเห็นอื่น ๆ (นักศึกษาสามารถเขียนได้โดยเสรี)

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It consists of multiple sets of three horizontal dashed lines spaced evenly down the page, providing a guide for letter height and placement. The background is plain white, and there are no other markings or text present.

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงที่ทำให้ความร่วมมือ

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นามนุสรรา สกลนุกรกิจ
เกิดวันที่ 30 เดือนมกราคม พุทธศักราช 2505
สถานที่เกิด บ้านเลขที่ 50 หมู่ 8 ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 68/1 หมู่ 1 ตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ระดับ 5 สำนักงานเลขาธิการ
กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ
ช่วยราชการสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ

ประวัติการศึกษา

- 2524 มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการบางใหญ่
จังหวัดนนทบุรี
- 2529 ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) สาขาคุณธรรมศาสตร์
จากสถาบันราชภัฏจันทรเกษม
- 2532 ครุศาสตร์บัณฑิต สาขาอาหารและโภชนาการ จากสถาบันราชภัฏจันทรเกษม
- 2542 การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่จากคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

บทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกล
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

นุสรา สกลนุกรกิจ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่
มีนาคม 2542

งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาบทบาทของครูประจำกลุ่มตามความคาดหวังของนักศึกษาทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาบทบาทใน 5 ด้านคือ ด้านวิชาการ การแนะแนว กิจกรรมการพบกลุ่ม การเรียนการสอน และความสัมพันธ์กับผู้เรียน เก็บข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามให้กับนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 363 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียน ที่ 1 ปีการศึกษา 2541 แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าให้นักศึกษาพิจารณาว่าเขาคาดหวังให้ครูแสดงบทบาทแต่ละด้านมากหรือน้อยเพียงใด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วย t-test และ F-test

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ความคาดหวังของนักศึกษาต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มทั้ง 5 ด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้ คือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านวิชาการ ด้านการแนะแนว และด้านกิจกรรมการพบกลุ่ม
2. บทบาทของครูที่นักศึกษาคาดหวังมากที่สุด 10 อันดับแรก ได้แก่ เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำและแก้ปัญหา สามารถตอบข้อสงสัยของนักศึกษาได้ ส่งเสริมให้นักศึกษามีกำลังใจที่จะเรียน เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาต่อ แนะนำแหล่งข้อมูลในการค้นหาความรู้ ช่วยสอนเสริมให้นักศึกษาที่เรียนไม่ทัน มีความเป็นกันเองกับนักศึกษา ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการพบกลุ่ม และรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา
3. เมื่อเปรียบเทียบความคาดหวังระหว่างกลุ่มของนักศึกษา ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในตัวแปรด้านเพศ และลักษณะการประกอบอาชีพ ส่วนตัวแปรด้านอายุพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเพียงกรณีเดียว คือ นักศึกษากลุ่มอายุมาก (26 ปีขึ้นไป) คาดหวังให้บทบาทด้านวิชาการของครูมากกว่ากลุ่มอายุปานกลาง (20-25 ปี) และกลุ่มอายุน้อย (ไม่เกิน 20 ปี)
4. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มตามความคิดเห็นของนักศึกษา ได้แก่ นักศึกษาต้องทำงานไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม นักศึกษาไม่ค่อยมีโอกาสแสดงความคิดเห็น ได้รับคำแนะนำไม่ทั่วถึงกัน ครูไม่สามารถให้คำปรึกษาในบางเรื่องได้และครูไม่สามารถจัดประเมินผลระหว่างเรียนได้
5. ข้อเสนอแนะของนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ได้แก่ ควรเพิ่มเวลาการพบกลุ่ม ให้นักศึกษาได้ค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ ควรจัดกลุ่มให้เล็กลง ครูควรอธิบายเนื้อหาที่ยากให้นักศึกษาได้เข้าใจ ครูควรให้ความสนใจกับนักศึกษาทุกคน

**ROLES OF GROUP TUTORS AS EXPECTED BY DISTANCE EDUCATION
STUDENTS AT THE LOWER SECONDARY EDUCATION LEVEL
IN BANGKOK METROPOLIS**

AN ABSTRACT

BY

NUSSARA SAKOLNUKRONKIJ

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Adult Education
at Srinakharinwirot University
March 1999

This research aimed to study the roles of group tutors as expected by distance education students at the lower secondary education level, in Bangkok Metropolis. The tutor's roles were classified into 5 aspects : academic, guidance, group meeting activity, teaching and learning, and student relations. A rating - scale questionnaire was applied to 363 sample group students, asking them to identify how much they expected from group tutors during the first semester of 1998 academic year. Statistics for analyzing the data were arithmetic means, t-test and F-test.

The findings of the study were summarized as follows:

1. The expectation of distance education students towards the group tutor's roles in 5 aspects as a whole was at high level, and also in each individual aspect items namely : student relations, teaching and learning , academic, guidance and group meeting activity were in a high level score, respectively.

2. The highest ten items of group tutor's roles as expected by distance education students were : to be the adviser in guidance and problem - solving, enable to answer students' questions, encourage students in their study, advise information source for knowledge acquirement, offer supplementary teaching for slow learners, to be acquainted with students, give advices for group meeting participation and listen to students' opinions.

3. No significant differences among student groups according to sex and occupation on expectation roles of group tutors. On the contrary, there was a significant difference, according age, particularly, the older age group (26⁺ year old) expected the academic roles of group tutors more than the other 2 age group (20-25 years and 20year and below)

4. The difficulties in conducting group meeting activity according to students' opinions were : students had to work and they did not have sufficient time in group participation, they did not have opportunities in sharing experiences or exchanging opinions, group tutors could not give suggestion to all students or in some areas, and they could not evaluate their students during the learning session.

5. The distance students' suggestions in conducting group meeting activity were : to expand the period of group meeting, students should do further study from various sources of information, the size of group meeting should be smaller, group tutors should explain understandably and clearly in difficult contents, and pay more attention to their students.